Український державний університет залізничного транспорту

Кафедра економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом

НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Пояснювальна записка і розрахунки
до кваліфікаційної роботи

МРЕ.287.01.06 ПЗ

Розробив: студент 2 курсу, групи 218-ЕП-Д23
спеціальності 051 «Економіка»
(роботу виконано самостійно, відповідно до принципів академічної доброчесності)

_____ Володимир ЧУВІЛКО
(підпис)

Керівник: доцент, канд. екон. наук
Іван СОЛОМНІКОВ

Рецензент: доцент, канд. екон. наук
Олена СЕМЕНЦОВА

2025

Український державний університет залізничного транспорту

Факультет економічний
Кафедра економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом
Рівень вищої освіти: магістр
Спеціальність: 051 «Економіка»
Освітня програма: «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри,
професор, д-р екон. наук
_____ Володимир ДИКАНЬ
«____» _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
Чувілку Володимиру Миколайовичу

1 Тема «Напрями управління фінансовою стійкістю підприємств в сучасних умовах господарювання»
керівник Соломніков Іван Володимирович, канд. екон. наук, доцент
затверджені розпорядженням по економічному факультету
від «21» жовтня 2024 року № 24/24
2 Строк подання студентом закінченої роботи «01» січня 2025 року
3 Вихідні дані: Баланс (форма № 1) ТОВ «Атлант Буд Схід» за 2019-2023 рр.
Звіт про фінансові результати (форма № 2) ТОВ «Атлант Буд Схід» за 2019-2023 рр.
Звіт з праці ТОВ «Атлант Буд Схід» за 2019-2023 рр.
Звіт про наявність та рух основних засобів ТОВ «Атлант Буд Схід» за 2019-2023 рр.
Звіт про рух грошових коштів ТОВ «Атлант Буд Схід» за 2019-2023 рр.
Звіт про наявність та рух трудових ресурсів, структура працівників ТОВ «Атлант Буд Схід» за 2019-2023 рр.
Науково-методична література
Періодичні видання
4 Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
1 Теоретичні основи управління фінансовою стійкістю підприємства
2 Аналіз виробничо-господарської діяльності будівельної компанії
3 Удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю підприємств в сучасних умовах господарювання

5 Перелік графічного матеріалу
1 Мета, об’єкт та предмет дослідження
2 Структура механізму фінансової стійкості підприємства
3 Структура управління та організаційна структура ТОВ «Атлант Буд Схід»
4-8 Аналіз господарської діяльності ТОВ «Атлант Буд Схід» за 2019-2023 рр.
9 - Методи планування фінансової стійкості
10 Методи прогнозування рівня стійкості
11 Система оцінки фінансової стійкості підприємства

6 Консультанти окремих розділів

Розділ	Прізвище, ініціали, посада та науковий ступінь консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7 Дата видачі завдання «01» жовтня 2024 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів	Строк виконання етапів	Примітка
1 Теоретичні основи управління фінансовою стійкістю підприємства	22.10.2024	викон.
2 Аналіз виробничо-господарської діяльності будівельної компанії	01.11.2024	викон.
3 Удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю підприємств в сучасних умовах господарювання	16.11.20234	викон.
Висновки	12.12.2024	викон.
Графічна частина	25.12.2024	викон.

Студент ___ Володимир ЧУВІЛКО

Керівник _____ Іван СОЛОМНІКОВ

Зміст

Вступ	5
1 Теоретичні основи управління фінансовою стійкістю підприємства	9
1.1 Сутність поняття «фінансова стійкість» господарюючого суб'єкта	9
1.2 Проблеми аналізу фінансової стійкості та оцінки і застосування показників	19
1.3 Механізм забезпечення фінансової стійкості підприємства	26
Висновки до першого розділу	35
2 Аналіз виробничо-господарської діяльності будівельної компанії	40
2.1 Загальна характеристика ТОВ «Атлант Буд Схід»	40
2.2 Аналіз стану основних засобів підприємства	45
2.3 Аналіз продуктивності праці	51
2.4 Аналіз фінансових результатів діяльності товариства	57
Висновки до другого розділу	63
3 Удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю підприємств в сучасних умовах господарювання	66
3.1 Методи управління фінансовою стійкістю підприємства	66
3.2 Аналіз фінансової стійкості підприємства	74
3.3 Рекомендації щодо удосконалення управління фінансовою стійкістю підприємств в сучасних умовах господарювання	89
Висновки до третього розділу	92
Висновки	95
Список використаних джерел	100

Вступ

Актуальність теми. У сучасному бізнес-середовищі всі підприємства України функціонують в умовах постійних змін економічного середовища. Однак на ділову активність впливає не лише негативний вплив зовнішніх факторів, але й незабезпечення фінансової стійкості підприємств на належному рівні.

Позитивне значення показника фінансової стійкості свідчить про те, що підприємство функціонує добре і може поступово нарощувати свій економічний потенціал у майбутньому. Аналіз фінансової стійкості в певний момент часу може допомогти відповісти на наступні питання Низька фінансова стійкість може призвести до банкрутства підприємства, нестачі коштів на розвиток продукції та перевиробництва. Тому фінансову ситуацію слід коригувати відповідно до потреб ринку та потреб розвитку компанії.

Фінансова стійкість - це здатність підприємства підтримувати певну модель управління на основі ключових фінансово-економічних критеріїв. Її можна розглядати як категорію результатів, що відображає стабільність управління підприємством, забезпечення стійкості фінансово-економічних показників та ефективну адаптацію до внутрішнього і зовнішнього середовища. Фінансова стійкість має значний вплив на майбутній потенціал підприємства.

Визначення меж фінансової стійкості є важливим економічним питанням, оскільки недостатня фінансова стійкість може призвести до того, що підприємство стане неплатоспроможним і не матиме коштів для виробничого розвитку, в той час як надмірна фінансова стійкість може перешкоджати розвитку і призвести до утворення надмірних запасів і резервів на підприємстві. Нижче наведені деякі з найбільш важливих економічних питань.

Фінансова стійкість є одним з ключових елементів корпоративного

фінансового менеджменту та передумовою стабільного розвитку підприємств. Тому фінансова стійкість та управління нею є першочерговим пріоритетом в умовах глобалізації економіки.

Процес управління фінансовою стійкістю підприємств є однією з найважливіших функціональних областей системи фінансового менеджменту, що має тісний зв'язок з іншими системами управління, такими як управління доходами і витратами, рухом капіталу, управління активами і грошовими потоками, управління структурою капіталу, показниками платоспроможності і ліквідності, прибутковістю і діловою активністю. Вони природно включені в системи управління.

На сьогодні актуальним залишається питання формування та функціонування механізмів, спрямованих на забезпечення фінансової стійкості підприємств з метою досягнення ними сталого розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Кваліфікаційна робота виконувалася у рамках і за тематикою наукових досліджень, що проводяться на кафедрі «Економіка та управління виробничим і комерційним бізнесом» Українського державного університету залізничного транспорту.

Метою кваліфікаційної роботи є комплексне узагальнення теоретичних, методичних і прикладних аспектів удосконалення напрямів забезпечення фінансової стійкості підприємств.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішення наступних взаємозалежних **завдань:**

- розкрити економічну сутність понять «фінансова стійкість»;
- окреслити головні проблеми аналізу фінансової стійкості підприємства;
- охарактеризувати механізми забезпечення фінансової стійкості підприємств в сучасних умовах господарювання;
- провести аналіз господарської діяльності підприємства;
- розкрити методи управління фінансовою стійкістю підприємства;
- надати рекомендації щодо управління фінансовою стійкістю підприємства

в сучасних умовах господарювання.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Предмет дослідження: формування підходів забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Інформаційною основою роботи є публікації провідних вітчизняних і зарубіжних авторів з питань управління фінансовою стійкістю суб'єктів господарювання, монографічні дослідження щодо забезпечення фінансової стійкості підприємства, статистичні дані та дані фінансової і статистичної звітності підприємств, ресурси Інтернету, що відображено у джерелах [1-73] наведених у списку використаних джерел, а також інформація, отримана в результаті консультування з керівником роботи, науковими, науково-педагогічними працівниками та іншими особами, яка є неопублікованими авторськими напрацюваннями (найсучасніша інформація дослідницького, інноваційного характеру), дозволена для використання автору роботи виключно при виконанні тільки цієї кваліфікаційної роботи.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є низка загальнонаукових методів: методи синтезу та аналізу - вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду вивчення напрямів забезпечення фінансової стійкості підприємств; методи групування, систематизації та узагальнення - забезпечення фінансової стійкості підприємств. Розробка наукових методів та класифікації моделей; методи індукції та дедукції - визначення концептуальних засад та структурно-логічної схеми удосконалення підходів щодо забезпечення фінансової стійкості підприємств в сучасних умовах господарювання.

Наукова новизна полягає у обґрунтуванні теоретичних основ та положень щодо формування підходів забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Практична значущість кваліфікаційної роботи полягає в розробці практичних напрямів управління фінансовою стійкістю підприємств.

Результатами роботи автора є у визначенні підходів щодо оцінки фінансової стійкості підприємства.

Публікації. За темою роботи опубліковано статтю у збірнику наукових праць «Вісник економіки транспорту і промисловості» загальним обсягом 11 сторінок (у співавторстві).

Апробація результатів роботи. Основні положення і результати кваліфікаційної роботи доповідалися на 84-й студентській науково-технічній конференції СНТК Українського державного університету залізничного транспорту (12-14 грудня 2024 р., м. Харків).

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел.

У першому розділі розкрито теоретичні основи управління фінансовою стійкістю підприємства та окреслено механізм забезпечення фінансової стійкості.

У другому розділі проведено аналіз господарської діяльності підприємства.

У третьому розділі надано рекомендації щодо удосконалення напрямів управління фінансовою стійкістю підприємства в сучасних умовах господарювання.

1 Теоретичні основи управління фінансовою стійкістю підприємства

1.1 Сутність поняття «фінансова стійкість» господарюючого суб'єкта

В економічному середовищі певні складнощі викликає та обставина, що фінансова стійкість не має єдиного визначення, прийнятого всіма економічними спільнотами без винятку, що свідчить про неоднозначність цього поняття.

В даний час у вітчизняній практиці існує безліч трактувань терміну «фінансова стійкість» підприємства [55, 68,70].

Так, наприклад, поширена думка, що фінансова стійкість сучасного підприємства протягом тривалого проміжку часу визначається відповідністю власних та позикових ресурсів. Однак цей показник дає лише загальне сприйняття терміну «фінансова стійкість».

Різні трактування сутності «фінансової стійкості» та існування всіляких способів її визначення пояснюються ще й тим, що деякі економісти пов'язують фінансову стійкість із різними економічними поняттями, які за своєю суттю не суперечать один одному, але мають відмінності через різні специфічні особливості [4].

Так, наприклад, у певних наукових колах існує уявлення про фінансову стійкість підприємства як одну з характеристик її поточного фінансового стану. У цьому полягає статистичний підхід, згідно з яким зовнішнім фактором, що свідчить про наявність фінансової стійкості, є платоспроможність економічного суб'єкта.

Сутність поняття «фінансова стійкість», згідно зі статистичним підходом, вимірюється ефективними способами формування, розміщення та споживання фінансових коштів компанії.

Другий напрямок трактування сутності фінансової стійкості - динамічне поняття, яке полягає в тому, що дослідження фінансової стійкості розглядається

як результат сталості діяльності економічного суб'єкта як у поточний відрізок часу, так і у певному майбутньому.

Відповідно до цього напряму, фінансова стійкість не обмежується терміном «платоспроможність», який означає здатність і можливість фізичної чи юридичної особи відповідати за своїми фінансовими зобов'язаннями, а є узагальненою характеристикою діяльності економічного суб'єкта.

З метою усунення термінологічного дисбалансу у визначенні поняття «фінансова стійкість» розглянемо історію його виникнення та етапи формування.

Поняття фінансової стійкості вперше з'явилося в західній економічній науковій школі. Засновниками теорії корпоративної фінансової стійкості є М. Хехт, Г. Пузоль та Л. Брентано. Вони у своїх наукових дослідженнях сформували правила для фінансово стійких фермерських господарств - «фінансова стійкість малих фермерських господарств означає, що їх діяльність розвинена серйозніше, ніж у великих фермерських господарствах». Господарства, які відповідали цьому правилу, вважалися фінансово стійкими [16].

На початку XX століття фінансову стійкість стали пов'язувати з конкурентоспроможністю та платоспроможністю підприємств, і саме в цей період дослідження економічної сутності цього поняття отримало значний розвиток. А в теорії бухгалтерського обліку та в теорії аналізу господарської діяльності дослідження економічної сутності цього показника набули найбільшого піднесення.

У сучасних наукових дослідженнях зміст поняття «фінансова стабільність» визначається різними вченими відповідно до економічних особливостей суб’єктів господарювання.

Донченко Т.В. визначає фінансову стійкість як якісну характеристику фінансового стану підприємства, яка полягає у здатності підприємства ефективно функціонувати та розвиватися, мати достатній рівень фінансових ресурсів та продуктивно ними розпоряджатися. Це запорука платоспроможності,

прибутковості та рентабельності. Іншими словами цей науковець фактично ототожнює фінансову стійкість з фінансовим станом підприємства.

Обущак Т.А. фінансовий стан підприємства визначає наступним чином – «суттєва характеристика діяльності підприємства в певний період часу, яка визначає реальні та потенційні можливості підприємства забезпечити достатнє фінансування своєї фінансово-господарської діяльності».

Згідно з іншим підходом, фінансова стійкість визначається як економічний стан підприємства, який гарантує стабільну фінансову діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний рух грошових потоків, ефективне управління фінансовими ресурсами та безперервну фінансову діяльність.

У літературі поняття «економічний стан» використовується рідко, на відміну від визначення «фінансовий стан». Так, згідно з трактуванням Турило А. М. та Агапової А.В., економічний стан підприємства - це сукупність економічних показників (показників фінансового стану), що характеризують економічний розвиток підприємства.

Економічний стан підприємства - це сукупність економічних показників (ефективності, прибутковості, конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості тощо), що характеризують економічний розвиток підприємства в певний момент часу або за певний період часу, визначений системою соціально-економічних відносин [6, 9, 48, 62].

Савицька Г. В. визначає економічний стан підприємства як економічну категорію, яка відображає здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку на певний момент часу. Іншими словами, при визначенні як фінансового, так і економічного стану основними критеріями є особливості діяльність різних підприємств у відповідних сферах.

При цьому Г.В. Савицька визначає основні напрями господарської діяльності наступним чином - стратегічне та поточне планування, облік і звітність, ціноутворення, системи оплати праці, ресурсне забезпечення

виробництва, зовнішньоекономічна та фінансова діяльність, аналіз та управління виробничо-господарською діяльністю.

Русак Н. А. та Русак В. А. стверджують, що основні напрями фінансової діяльності мають «вузькішу» спеціалізацію і включають прогнозування та планування, аналіз та управління фінансовою діяльністю, операційну діяльність, поточну фінансово-господарська діяльність.

Таким чином, виходячи з вищевикладеного, варто зробити висновок, що фінансова діяльність є однією зі сфер економічної діяльності. Це досить вузьке поняття. Однак, фінансова стійкість - це показник, що характеризує рівень та ефективність господарсько-фінансової діяльності, і визначати її як фінансово-економічний стан недоречно.

Найбільш вдалим у цьому плані є визначення, запропоноване Л.О. Ващенко: «фінансова стійкість - це один із фінансових станів підприємства, який можливий лише за наявності ресурсів певного виду, кількості та якості, необхідних і достатніх для досягнення його цілей».

За визначенням вчених, цей стан може бути як позитивним, так і негативним.

На нашу думку, за своєю економічною сутністю фінансова стійкість - це фінансово-економічний стан підприємства на певний момент часу.

Якщо йдеться про фінансово-економічний стан підприємства в певний період часу і на певну дату, то він повинен забезпечувати належне функціонування підприємства в довгостроковій перспективі.

Стійкість підприємства в довгостроковій перспективі є динамічним процесом [12].

Отже, економічна сутність поняття «фінансова стійкість» необхідна для розробки ефективних механізмів управління фінансовою стійкістю.

Аналіз різних точок зору про зміст поняття «фінансова стійкість» показує, що з досліджуваної проблеми немає єдиного погляду різних авторів. Не всі автори викладають своє формулювання поняття фінансової стійкості. Більшість з них

представляють фінансову стійкість дещо вузько, чим варто було б, виражаючи фінансову стійкість одним або двома показниками (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1.- Визначення сутності фінансової стійкості підприємства

Автори	Визначення
1	2
Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю.	Фінансова стійкість - це стан, за якого раціональне управління фінансовими ресурсами гарантує наявність власних коштів, стабільну прибутковість і стійку фінансову базу
Грабовецький Б.Є.	Фінансова стабільність визначається як платоспроможність, збалансованість між власними та позиковими коштами, залежність від ринкового середовища та ринкової кон'юнктури і незалежність від партнерів, довіру кредиторів та інвесторів і залежність від них, а також наявність прибутку для забезпечення власних коштів. Йдеться про забезпечення прибутку.
Марцин В.С	Фінансова стійкість - це здатність підприємства стабільно розвиватися в ризикованому внутрішньому та зовнішньому середовищі, зберігаючи при цьому фінансову безпеку. Йдеться про максимізацію результатів діяльності та розширене відтворення.
Русіна Ю.О., Полозук Ю.В	Фінансова стійкість - це дещо узагальнена характеристика фінансового стану підприємства. Іншими словами, це здатність суб'єкта господарювання розвиватися та функціонувати. Це гарантія інвестиційної привабливості та платоспроможності суб'єкта господарювання.
Філімоненко О.С.	Фінансова стійкість визначається як стан, за якого сума активів (майна) суб'єкта господарювання достатня для погашення його зобов'язань, тобто суб'єкт господарювання є платоспроможним.

Продовження таблиці 1.1

1	2
Савицька Г.В.	Фінансова стійкість - це здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу між активами і пасивами в мінливому зовнішньому і внутрішньому середовищі, а також в межах прийнятних рівнів ризику, що гарантує постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах прийнятного рівня ризику
Коробов М.Я.	Фінансова стійкість - це стабільний фінансовий стан компанії.
Ткаченко Є.Ю. Фатюха В.В., Яришко О.В	Фінансова стійкість підприємства - здатність підприємства формувати свої фінансові ресурси таким чином, щоб гарантувати можливість безперервної та рівномірної основної діяльності, з урахуванням усіх ризиків та змін у зовнішньому середовищі.
Гапак Н.М., Капштан С.А.	Фінансова стійкість є основою виживання та стабільного становища підприємства. Це складне поняття, яке має зовнішню форму прояву, формується в процесі господарської діяльності і знаходиться під впливом різноманітних факторів.

Дослідивши погляди різних авторів та уточнивши основні характеристики поняття фінансової стійкості підприємства, можна запропонувати таке визначення: фінансова стійкість будь-якого господарюючого суб'єкта – це здатність здійснювати основні та інші види діяльності в умовах підприємницького ризику та змінного середовища бізнесу з метою максимізації добробуту власників, зміцнення конкурентних переваг підприємства з урахуванням інтересів суспільства і держави.

Сутність фінансової стійкості визначається ефективним формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів. При цьому форми прояву фінансової стійкості можуть бути різні.

Однією з форм зовнішнього прояву фінансової стійкості підприємства є її платоспроможність, тобто здатність своєчасно виконувати всі свої платіжні зобов'язання, що випливають із торгових, кредитних та інших операцій платіжного характеру.

Розрахунок платоспроможності проводиться на конкретну дату. Ця оцінка суб'єктивна та може бути виконана з різним ступенем точності. Для підтвердження платоспроможності перевіряють: наявність коштів на розрахункових та валютних рахунках, а також короткострокові фінансові вкладення. Ці активи повинні мати оптимальну величину. З одного боку, чим значніший розмір грошових коштів на рахунках, тим з більшою ймовірністю можна стверджувати, що підприємство має достатні кошти для поточних розрахунків і платежів. З іншого боку, наявність незначних залишків коштів на грошових рахунках означає, що це підприємство не платоспроможне. Кошти можуть надійти на розрахункові, валютні рахунки, до каси протягом найближчих днів, короткострокові фінансові вкладення легко перетворити на готівку.

Постійна кризова відсутність готівки призводить до того, що підприємство перетворюється на «технічно неплатоспроможне», а це вже може розглядатися як перша ступінь на шляху до банкрутства [12].

Платоспроможність, як правило, оцінюється за допомогою наступних коефіцієнтів:

- коефіцієнт поточної ліквідності (платоспроможності):

$$К1 = \text{поточні активи}/\text{поточні пасиви} \geq 0{,}25. \qquad (1.1);$$

- коефіцієнт швидкої ліквідності (платоспроможності):

$$К2 = (\text{поточні активи} - \text{запаси})/\text{поточні пасиви} \geq 1; \qquad (1.2);$$

- коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності):

$$К3 = \text{грошові кошти/поточні пасиви} +$$
$$+ \text{короткострокові фінансові вкладення/поточні пасиви} \geq 2. \quad (1.3)$$

Іншим проявом динамічної стійкості є кредитоспроможність. Так, вищою формою стійкості підприємства є його здатність розвиватися в умовах внутрішнього та зовнішнього середовища. Для цього підприємство має мати гнучку структуру фінансових ресурсів та за необхідності мати можливість залучати позикові кошти, тобто бути кредитоспроможним.

Підприємство є кредитоспроможною, якщо в нього існують передумови для отримання кредиту та здатність своєчасно повернути взяту позику зі сплатою належних відсотків за рахунок прибутку або інших фінансових ресурсів. За рахунок прибутку підприємство не тільки виконує свої зобов'язання перед бюджетом, банками, іншими підприємствами, але й інвестує кошти в капітальні витрати. Для підтримки фінансової стійкості важливе зростання як абсолютної величини прибутку, так й рівня вкладеного капіталу чи витрат підприємства, тобто рентабельності. Необхідно також пам'ятати, що висока прибутковість пов'язана і з вищим ризиком, а це означає, що замість отримання доходу підприємство може понести збитки і навіть стати неплатоспроможним [40].

Кредитоспроможність підприємства оцінюється за допомогою наступних коефіцієнтів:

- коефіцієнт рентабельності чистих активів:

$$R1 = \text{прибуток до оподаткування /чисті активи}; \quad (1.4)$$

- коефіцієнт рентабельності продажів:
-

$$R2 = \text{виторг від реалізації продукції/ прибуток}; \quad (1.5)$$

- коефіцієнт оборотності чистих активів:

$$R3 = \text{виручка/чисті активи;} \quad (1.6)$$

- коефіцієнт оборотності основних коштів:

$$R4 = \text{виручка/ основні засоби;} \quad (1.7)$$

- коефіцієнт оборотності оборотних коштів:

$$R5 = \text{виручка/оборотні засоби;} \quad (1.8)$$

- коефіцієнт оборотності власних джерел коштів:

$$R6 = \text{виручка/власні кошти;} \quad (1.9)$$

- коефіцієнт оборотності запасів:

$$R7 = \text{собівартість продукції/ запаси;} \quad (1.20)$$

- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості:

$$R8 = \text{виручка/дебіторська заборгованість;} \quad (1.21)$$

- коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості:

$$R9 = \text{виручка/ кредиторська заборгованість;} \quad (1.22)$$

- рентабельність виробництва:

R10 = прибуток/витрати на виробництво та реалізацію продукції. (1.23)

При оцінці фінансового стану підприємства необхідно також провести оцінку фінансової стійкості підприємства, використовуючи коефіцієнти фінансової стійкості:

- коефіцієнт концентрації власного капіталу:

M1 = власний капітал/ валюта балансу; (1.24)

- коефіцієнт фінансової залежності:

M2 = позикові кошти/валюта балансу; (1.25)

- коефіцієнт структури довгострокових вкладень:

M3 = довгострокові позикові кошти/необоротні активи; (1.26)

- коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів:

M4 = довгострокові позикові кошти/валюта балансу; (1.27)

- коефіцієнт співвідношення власних та залучених позикових коштів:

M5 = власний капітал/позикові кошти; (1.28)

- коефіцієнт зносу основних засобів:

M6 = накопичений знос / початкова балансова вартість основних засобів. (1.29)

Можна використовувати й інші показники фінансової стійкості.

Оцінку фінансового стану підприємства також можна провести за допомогою коефіцієнтів ринкової вартості (для компаній відкритого типу, що продають акції на відкритих торгах):

- відношення ціни до прибутку на акцію:

$$A1 = \text{ціна за акцію/прибуток на акцію} \quad (1.30)$$

- відношення ринкової та балансової вартості:

$$A2 = \text{ринкова вартість акції/балансова вартість однієї акції} \quad (1.31)$$

Таким чином, фінансова стійкість – багатовимірне економічне явище, яке виражається системою різних показників.

1.2 Проблеми аналізу фінансової стійкості та оцінки і застосування показників

Першорядна роль аналізу фінансової стійкості полягає в тому, щоб вчасно виявити та усунути недоліки у фінансовій діяльності підприємства [15].

Необхідно розібратися в структурі розподілу активів і пасивів і знайти резерви для поліпшення фінансового стану підприємства.

На сьогоднішній день фінансова стійкість підприємств представляє собою велике значення для економічного розвитку будь-якої країни.

Одним із ключових факторів є прийняття єдиної методики оцінки фінансової стійкості підприємства. Це особливо важливо в умовах збільшення кризових явищ в економіці всього світу та зростаючої необхідності забезпечення

достовірною інформацією всіх учасників фінансового ринку.

Багато коефіцієнтів фінансової стійкості характеризують співвідношення власного та позикового капіталу. Незрозуміло навіщо тоді їхня така кількість. Це стає зрозумілим, коли розумієш, що показники фінансової стійкості не просто характеризують той чи інший фінансовий стан підприємства, а вони також виступають індикаторами щодо його управління.

Ефективне управління платоспроможністю допоможе підприємству результативно керувати грошовими потоками для безперебійного забезпечення виробництва та продажу продукції, а також стабільно отримувати чисті прибутки прийнятний рівень ризику при формуванні структури капіталу.

Недостатня фінансова стійкість завжди хвилює підприємства, а саме відсутністю необхідних засобів для розвитку. Але у фінансовому менеджменті часто виникає проблема так званої «зайвої» фінансової стійкості.

Це не означає, що на підприємстві все надто добре функціонує, це говорить про те, що кількісні показники фінансової стійкості перевищені.

У такому випадку роблять висновок про неефективне управління підприємством загалом, його активами, а також джерелами фінансування, внаслідок того, що темпи розвитку підприємства зупиняються, оскільки воно обтяжується зайвими запасами та резервами.

Фінансову стійкість підприємства визначають за допомогою наступних чинників: становища його товарному ринку, попиту вироблену продукцію, його ділової репутації, рентабельності поточної, фінансової та інвестиційної діяльності, рівня його залежності від кредиторів та інвесторів, надійності щодо покупців та строків розрахунків тощо [14].

Щоб краще розібратися, що являє собою фінансова стійкість, необхідно розглянути її класифікацію. Так, за характером виникнення виділяють:

- нормативну фінансову стійкість, яка закладена у фінансовій план на рік. Основою управління фінансовою стійкістю є фінансове планування для

підприємства;

- абсолютну фінансову стійкість, яка фактично досягнута у поточному періоді за відсутності відхилень підприємства від заданого планового розвитку. У даному визначенні дуже важливий результат, тому що якщо висока фінансова стійкість досягається за рахунок порушення обраної довгострокової стратегії, це може призвести, зрештою, до неплатоспроможності підприємства. Таким чином, для досягнення високих цілей довгострокового розвитку необхідне вміння знехтувати миттєвою вигодою.

Також за способами управління можна виділити:

- прогресивну фінансову стійкість, за якої проводиться досконаліша політика, спрямована на завоювання нових ринків. Також є висока частка позикового капіталу, що використовується ефективно;

- консервативну фінансову стійкість, за якої здійснюється обереженіша політика, з наявністю мінімального обсягу позикових коштів та операціями із мінімальним ризиком.

Ще виділяють класифікацію фінансової стійкості з позиції корисності. Вона буває [56, 64, 69]:

- активна, за якої виконуються завдання довгострокового розвитку підприємства та покращуються фінансові результати діяльності;

- пасивна, яка зосереджує свою увагу на вирішенні загальніших завдань і не передбачає втручання у розвиток виробництва.

Взагалі, аналіз фінансової стійкості потрібно починати з оцінки структури капіталу. При цьому виникають такі проблеми:

- бухгалтерський баланс має низку особливостей. Він поділяє майно на активи та пасиви. Ув'язування проводиться лише за підсумковим рядком балансу. Таким чином, втрачається зв'язок між окремими статтями активу та капіталу. Бухгалтерський баланс не дає відповіді, в які активи було вкладено власний капітал і що є активами, які були придбані на позикові кошти. Можна тільки

зробити припущення як розподілилися джерела фінансування виходячи з доцільності, проте в балансі не буде видно дійсного стану справ у цьому питанні;

- капітал підприємства – це загальна вартість активів за вирахуванням зобов'язань. У бухгалтерському балансі – це власний капітал. Отже, оцінюючи фінансову стійкість, можна зіткнутися з двома думками про капітал (як на все майно та тільки на власне майно).

За багатьма показниками фінансового стану підприємства можна простежити через наявність позикових коштів, які знижують його фінансову стійкість. Однак з іншого боку, за допомогою позикових коштів може статися збільшення обсягів діяльності, освоєння нових видів діяльності, а також вихід на нові ринки, внаслідок чого відбудеться і збільшення прибутку. Власники підприємств не проти раціонального зростання частки позикового капіталу, тоді як кредитори вибирають підприємства з високою часткою власного капіталу, тому що при цьому знижуються їхні ризики.

Щоб розглянути рішення вищезгаданих проблем, потрібно розглянути показники фінансової стійкості підприємства. Зазвичай їх поділяють на: абсолютні та відносні.

До абсолютних показників відносять суму власних оборотних коштів та нормальних джерел формування запасів.

Власні оборотні кошти є частиною оборотних активів, які фінансуються за рахунок власних та довгострокових джерел. Чистий оборотний капітал є частиною власного капіталу та довгострокових джерел, спрямованих на фінансування поточної діяльності.

Коли розглядають джерела формування запасів, то виходять із того, що насамперед за рахунок власних та довгострокових джерел фінансуються позаоборотні активи. З цього випливає, наприклад, що недоцільно за рахунок кредиту терміном на 3 місяці купувати автомобіль, що амортизується 3 роки.

Таким чином, при невідповідності термінів повернення вкладених коштів та

строків виконання зобов'язань це призводить до неплатоспроможності надалі. Далі, з точки зору доцільності, оборотні активи розділяться за рівнем чи ліквідності або швидкості обороту.

Взагалі належить вважати, що найменш ліквідні оборотні активи мають бути забезпечені власними джерелами фінансування. Судячи з логіки господарської діяльності такими активами є запаси. До того ж запаси також бажано розділяти на три складові: готова продукція, незавершене виробництво та виробничі запаси. Найтривалішим періодом при перетворенні на кошти є незавершене виробництво та виробничі запаси, тому що вони знаходяться на початку операційного циклу. Але без них діяльність виробничого підприємства припиниться.

Таким чином, потрібно мати такий обсяг власних коштів у обороті, який буде забезпечувати хоча б фінансування поточних запасів та незавершеного виробництва. За такої ситуації процес виробництва незалежний від зовнішніх кредиторів.

Товари для перепродажу, готова продукція та наднормативні запаси можуть фінансуватися за рахунок короткострокових позикових коштів та кредиторської за обов'язки постачальникам за розрахунками запасу [11].

Отже, кредиторська заборгованість постачальникам за розрахунками запасу, короткострокові позикові кошти та власні оборотні кошти є джерелами формування запасів.

Внаслідок цього можна виділити такі типи фінансової стійкості:

- нормальна фінансова стійкість, при якій у фінансуванні запасів беруть участь кредиторська заборгованість постачальникам та короткострокові позикові засоби;

- абсолютна фінансова стійкість, за якої всі запаси фінансуються за рахунок власних оборотних коштів;

- нестійке становище, при якому звичайних джерел фінансування для

формування запасів недостатньо, у такому разі зрозуміло, що у підприємства є наднормативні запаси, причому в них заморожені джерела, для цього не призначені (зобов'язання з оплати податків, зборів, оплата праці, страхові платежі тощо);

- кризовий стан, при якому до вищеописаних факторів додається збитковість та прострочена заборгованість.

Отже, якщо за допомогою власного капіталу з можливим залученням довгострокових та короткострокових позикових коштів покриваються позаоборотні активи та запаси підприємства, а також якщо для того, щоб погасити кредиторську заборгованість коштів у розрахунках вистачає, тоді можна говорити про нормальну фінансову стійкість підприємства.

Відносні показники фінансової стійкості - це коефіцієнти, що характеризують фінансову структуру капіталу [14].

До них належать такі коефіцієнти:

- співвідношення позикових та власних коштів інакше кажучи «плече фінансового важеля», яке показує розмір позикового капіталу в розрахунку на одину гривню власного капіталу;

- автономія. Характеризує відсоткову частину власного капіталу в загальній сумі джерел фінансування;

- забезпеченості власними оборотними засобами. Показує частку оборотних активів, які фінансуються за допомогою власних та довгострокових джерел;

- маневреності власного капіталу. Показує частку власного капіталу, яка спрямована на фінансування поточної діяльності.

Список коефіцієнтів можна продовжувати, тому що також розраховують величину власних коштів у розрахунку на гривню позикових коштів, частка позикового капіталу в результаті балансу, частка власних і довгостроково залучених коштів, мультиплікатор капіталу і т. д. Проте всі ці коефіцієнти характеризують структуру джерел фінансування. Їх велика кількість викликана

різними завданнями фінансового менеджменту.

Прийнято вважати, що коефіцієнти, що характеризують структуру капіталу, також можуть характеризувати ризик підприємства. Велика сума боргу спричиняє велику потребу в грошових коштах для того, щоб погасити його. У разі несприятливих обставин у такого підприємства зросте ризик неплатоспроможності.

Можна вважати, що відносні показники фінансової стійкості є способом пошуку «проблемних зон» у балансі підприємства. За високої частки зобов'язань необхідно зробити аналіз руху коштів з точки зору генерування грошових потоків для погашення боргів, аналіз рентабельності, аналіз структури власного та позикового капіталів тощо.

Повернемося до проблем оцінки фінансової стійкості.

У рамках бухгалтерської звітності ув'язування конкретних джерел з конкретними активами неможливе. З погляду поняття ліквідності та обертання активів, розглядають лише доцільність фінансування за рахунок власних коштів насамперед позаоборотних активів, за рахунок довгострокових позикових коштів – фінансові та капітальні вкладення терміном окупності не більше терміну використання кредитів та позик. Це потрібно враховувати, тому що без складання спеціальних звітів неможливо буде зрозуміти, яка кількість грошей на рахунках є прибутком, яке – зобов'язаннями.

Поняття капіталу лише у частині власні кошти має місце за будовою аналітичних балансів.

При європейському поданні бухгалтерського балансу в активі можна побачити тільки позаоборотні активи та власні оборотні кошти.

Розгляд капіталу як коштів підприємство акцентує увагу на коефіцієнтах, які насамперед визначають фінансову стійкість суб'єкта господарювання.

Ще одна проблема, як уже згадувалося раніше, пов'язана з оптимізацією структури капіталу Усі підприємства прагнуть до розширення діяльності при

збереженні фінансової стійкості. Для цього необхідні позикові кошти, які потрібно ефективно використати.

Для кожного конкретного підприємства у певний момент часу оптимальна структура капіталу буде індивідуальною. Її формування відбувається з урахуванням факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, господарської та фінансової стратегії підприємства.

Управління структурою капіталу – це усунення непропорційності динаміці окремих активів та пасивів, у співвідношенні власних та позикових джерел, а також позаоборотних та оборотних активів. Непропорційності знижують власні оборотні кошти та знижують платоспроможність.

Використання позикових коштів є дуже привабливим, тому що кредитор не претендує на майбутні прибутки підприємства. Структура власного капіталу не змінюється за наявності позикових коштів.

1.3 Механізм забезпечення фінансової стійкості підприємства

Будь-яке підприємство у процесі своєї господарської діяльності широко використовує фінансові інструменти управління на всіх стадіях виробничого процесу та реалізації продукції. В основі фінансових інструментів управління знаходяться фінанси.

У процесі управління підприємством виникають специфічні фінансові відносини, ефективне управління якими безпосередньо впливає на його фінансову стійкість [57].

Сучасне управління бізнесом потребує визначення та використання ефективних інструментів забезпечення фінансової стійкості підприємства. Проте в оцінці фінансової стійкості підприємств, зазвичай, не враховуються усі

фактори, які впливають на неї, та обмежено використовують інструменти управління фінансовою стійкістю.

Концепція фінансової стійкості підприємства знаходить широке відображення у сучасній науці і, як правило, заснована на єдиному підході до розробки методології стратегічного фінансового забезпечення суб'єктів господарювання. Методологія передбачає формування та реалізацію пріоритетних напрямів фінансової політики підприємства з метою забезпечення його фінансової стійкості на довгострокову перспективу. Крім того, фінансову стійкість підприємства варто розглядати як континуум, тобто середовище, що змінюється в часі, з урахуванням численних комбінацій складових фінансових елементів, які змінюються під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів.

Фінансова стійкість підприємства, будучи важливим об'єктом економічного аналізу, відіграє головну роль у процесі прийняття та реалізації управлінських рішень [61].

Виконання норм за фінансовими та виробничими планами або невиконання їх повністю впливає на стійкість будь-якого підприємства. За умови недовиконання планів збільшується собівартість продукції, внаслідок цього відбувається зниження виручки, а це безпосередньо впливає на фінансову стійкість підприємства.

Визначені у попередніх пунктах підходи до визначення фінансової стійкості підприємства дозволяють виявити ряд її основних ознак:

– платоспроможність підприємства та оптимальне співвідношення між власним та позиковим капіталом;

– перевищення доходів над витратами та стабільні джерела фінансування витрат;

– низький рівень підприємницького ризику та конкурентоспроможність компанії.

Оцінюючи фінансову стійкість підприємства першорядне значення має

вивчення факторів, які впливають на формування фінансової стійкості. Незважаючи на безліч досліджень, присвячених впливу факторів на фінансову стійкість підприємства.

Багато вчених розглядають фінансову стійкість як динамічний стан компанії. На їхню думку, фінансова стійкість залежить від багатьох частин системи (інфраструктура, інститути, ринки), тому економічна система може бути стабільною в один момент, а в інший – стабільнішою або нестабільною – залежно від багатьох аспектів економічної системи, таких як технології, політика, соціальний розвиток тощо.

Фінансова стійкість підприємства безпосередньо забезпечується її фінансово-економічною діяльністю.

Фінансово-економічна діяльність будь-якого підприємства – це система взаємопов'язаних процесів, яка залежить від впливу на її різних факторів чи факторних елементів.

На фінансову стійкість підприємства впливає безліч факторів, як зовнішніх, і внутрішніх. Умовно можна сказати, що більшість внутрішніх факторів є фінансовими, а зовнішніх – економічними.

Серед внутрішніх чинників виділяють:

- галузь, у якій функціонує підприємство;
- співвідношення постійних та змінних витрат, їх величину;
- обсяг матеріальних та фінансових ресурсів;
- асортимент продукції \ послуг;
- розмір статутного капіталу підприємства і т.д.

Розглянемо внутрішні чинники докладніше.

Господарська діяльність будь-якого підприємства починається з вибору продукції/виконуваних робіт/надання послуг, також важливо визначитися з технологією, тобто вирішити, як виконувати роботи, за якою моделлю надавати послуги. Усе це безпосередньо впливає на структуру та обсяг витрат [67].

Найчастіше використовуваним методом стратегічного аналізу є CVP-аналіз (Cost –Volume – Profit, тобто Витрати - Обсяг - Прибуток). Цей метод дозволяє менеджменту підприємства визначати оптимальне співвідношення постійних та змінних витрат, рівень цін та обсяги виробництва, шляхи мінімізації підприємницького ризику.

Основними елементами CVP-аналізу виступають:

- маржинальний дохід;

- поріг рентабельності (точка беззбитковості);

- виробничий леверидж;

- маржинальний запас міцності.

Маржинальний дохід – різниця між виручкою підприємства від продажу продукції (робіт, послуг) та сумою змінних витрат. Існує ще один спосіб розрахунку маржинального доходу: сума постійних витрат та прибутку підприємства. Якщо ми говоримо про середнє у маржинальному доході, то це різниця між ціною продукції (роботи, послуги) та середніх змінних витрат. Отримана величина показує вклад однієї одиниці у покриття постійних витрат та отримання прибутку. Також виділяють коефіцієнт маржинального доходу, який розраховується як ставлення маржинального доходу до виручки від продажу.

Розмір маржинального доходу дозволяє менеджменту підприємства визначити обсяг прибутку при різних обсягах випуску продукції / виконуваних робіт / послуг.

Очевидно, що чим більший маржинальний дохід, тим більший прибуток підприємства. Досягти збільшення маржинального доходу можна у різний спосіб:

- зниження ціни призведе до зростання обсягу реалізації;

- зростання обсягу реалізації призведе до ефекту масштабу та зниження постійних витрат і т.д.

Поріг рентабельності (точка беззбитковості) – показник, що характеризує обсяг реалізації продукції, у якому виручка підприємства від продукції (робіт, послуг) дорівнює витратам. Таким чином, точка беззбитковості – це такий обсяг виробництва/виконання робіт/надання послуг, у якому виручка повністю покриває всі витрати, але підприємство не отримує прибуток. Для обчислення точки беззбитковості можна використовувати три методи:

- графічний;
- рівнянь;
- маржинального доходу.

Виробничий леверидж - співвідношення маржинального прибутку (маржинального доходу) до прибутку від продажу (до відрахування відсотків за кредит і до сплати податків). Виробничий левері́дж використовується як інструмент управління прибутком підприємства шляхом зміни обсягу реалізації продукції (робіт, послуг).

Маржинальний запас міцності – різниця між фактичним (або передбачуваним, очікуваним) обсягом продажів та обсягом продажів у критичній точці, що вимірюються як у натуральних, так і вартісних значеннях. Відповідно, чим більший маржинальний запас міцності та фінансово стійкіше підприємство, тим більше менеджмент може скоротити обсяг реалізації продукції (робіт, послуг) доти, доки підприємство не перестане отримувати прибуток.

Наступним важливим фінансовим фактором є обсяг страхових запасів, наприклад, готової продукції, а також обсяг ліквідних коштів, таких як кошти, короткострокові фінансові вкладення тощо. Скорочення перерахованих обсягів призводить до збільшення розміру оборотного капіталу, що залучається до виробничого процесу, проте також збільшує ризик неплатоспроможності, зупинки виробництва (недолік матеріалів) і виникає через виникає це ризик недопостачання готової продукції (у разі коли страхового резерву недостатньо).

Менеджмент повинен грамотно управляти оборотними активами підприємства, наприклад, підтримувати мінімальний необхідний обсяг коштів на поточних та розрахункових рахунках підприємства, якого буде достатньо підтримки поточної діяльності підприємства.

Істотний вплив на фінансову стійкість підприємства також надає доступність ринку позикових капіталів. Чим більше позикового капіталу підприємство здатне залучити, тим вище його фінансові можливості, однак, з іншого боку, виникає ризик зниження платоспроможності підприємства. Завдання менеджменту полягає у знаходженні балансу між позиковими та власні кошти, тобто відповідного рівня фінансового важеля. Так, наприклад, низьке значення фінансового важеля свідчить про те, що менеджмент недовикористовує можливості ринку позикового капіталу для розширення виробництва, інвестування в нові проєти і т.д., високе значення коефіцієнта свідчить про закредитованість підприємства та ризик настання неплатоспроможності.

Так чи інакше, основним внутрішнім фактором фінансової стійкості підприємства виступає його менеджмент, саме його досвід і компетентність, адже тільки менеджмент приймає всі відповідальні рішення, які безпосередньо впливають на господарську діяльність підприємства, враховуючи всі зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства.

До зовнішніх економічних чинників можна зарахувати:

- економічні умови в країні;
- місце знаходження підприємства;
- платоспроможність його споживачів;
- доступність;
- рівень технологій;
- монетарна та фіскальна політика;

законодавчі та нормативно-правові акти;

- контроль, який здійснюється з боку держави щодо підприємства.

Значний вплив має також економічний цикл, в якому в даний момент знаходиться економіка країни. Під час кризи менеджмент має більше піклуватися про збереження поточних позицій підприємства, знаходження шляхів оптимізації виробництва (виконання робіт, надання послуг), підтримці рівнів ліквідності та платоспроможності. Підчас кризи знижується обсяг платоспроможного попиту, що призводить до відставання реалізації продукції (робіт, послуг) з виробництва (виконання, надання). Доходи підприємства скорочуються, що призводить до зростання ризиків, особливо ризику банкрутства [57].

Скорочення платоспроможності контрагентів та споживачів призводить не тільки до зростання неплатежів з боку перших та зниження попиту з боку останніх, а й до зростання конкуренції на ринку, адже кількість підприємств не скорочується (до настання банкрутства найбільш фінансово нестійких підприємств), чого не можна сказати про платоспроможних контрагентів та споживачів. Таким чином, конкуренція також виступає важливим фактором зовнішнього середовища.

Фінансова стійкість підприємства залежить від проведеної в країні грошово-кредитної та фіскальної політики, рівня розвитку фінансового ринку країни, доступності страхових інструментів та зарубіжних капіталів, рівня інфляції у країні.

Підсумовуючи, слід зазначити, що фактори зовнішнього середовища впливають на внутрішні чинники, виявляючи себе через них, змінюючи їх кількісне вираження.

Однак поділ факторів на внутрішні та зовнішні дозволяє коректно оцінювати їх вплив та способи взаємодії з ними. Так, менеджмент може і повинен впливати на фінансові фактори, що впливають фінансову стійкість підприємства У їх силах скоригувати обсяги виробництва підприємства,

змінити цінову та кредитну політику тощо.

Однак менеджмент не в змозі вплинути на рішення уряду країни, змінити податкову політику держави закрити двері перед перевіряючими органами. Тим не менш, завдання менеджменту вибудовувати власну стратегію розвитку підприємства, враховуючи всі фактори, як внутрішні, так і зовнішні, передбачаючи поведінку останніх або розробляючи кілька сценаріїв розвитку подій Все це в сукупності має призвести до підвищення фінансової стійкості підприємства та готовності менеджменту до її підтримки за будь-якої зміни внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства.

Усі фактори (факторні елементи) знаходяться у тісному взаємозв'язку, і відсутність або недооцінка одного з них може негативно вплинути на результати фінансово-господарської діяльності підприємства.

У зв'язку з цим менеджери підприємства, що приймають важливі рішення щодо управління компанією, повинні враховувати всі можливі фактори (факторні елементи), проводити глибокий аналіз їх впливу на результати фінансово-господарської діяльності як окремо, так і в сукупності всіх факторів.

Чинники (факторні елементи) впливають на один якийсь показник або групу показників протягом конкретного періоду. Таким чином, кожен показник може розглядатися як фактор іншого показника більшого або меншого порядку, тому на формування його рівня впливає ціла система різного роду показників. Факторне розуміння, навички визначення значущості та ступеня їх впливу на різні показники – все це дозволяє створити механізми пошуку резервів для управління підприємством, а отже, для забезпечення високих економічних та фінансових результатів діяльності підприємства. Ось чому для визначення зв'язків між факторами, що вивчаються (факторними елементами) необхідно проводити всебічний факторний аналіз і будувати різноманітні моделі, а ефективність взаємодії між ними визначається результатами фінансово-господарську діяльність підприємства.

Фактори, як правило, поділяються на зовнішні та внутрішні. У сукупності вони мають великий вплив на витрати і прибуток підприємства. У процесі факторного аналізу фінансової стійкості підприємства зовнішні та внутрішні фактори необхідно диференціювати за їх впливом на результативність окремих фінансових показників.

Крім того, вплив різних факторів може призвести як до позитивного, так і та негативного фінансового результату. Самі фактори не несуть у собі однозначно позитивний чи негативний характер на результати фінансово господарську діяльність. Вони можуть розглядатися з погляду виконання підприємством поставлених завдань та досягнення фінансових результатів.

У процесі аналізу необхідно співвіднести позитивні та негативні фактори (факторні елементи), які забезпечать правильність прийняття управлінських рішень і впливатимуть зрештою на прибутковість чи збитковість підприємства.

Можна виділити такі основні зовнішні та внутрішні фактори, що надають вплив на фінансову стійкість підприємства:

- зовнішні - сучасна економічна політика держави, рівень інноваційного розвитку економіки, стійкість ринків і платоспроможний попит споживачів, рівень розвитку інфраструктури;

– внутрішні – склад та структура виробничих та невиробничих фондів підприємства, ефективність використання ним трудових, матеріальних та фінансових ресурсів, галузева приналежність підприємства, склад та структура виробленої продукції, а також структура управління підприємства.

Таким чином, при детальному аналізі фінансової стійкості підприємства необхідно враховувати весь комплекс факторів, що впливають (факторних елементів), оскільки аналіз та облік окремих факторів та неврахування інших може призвести до від'ємних результатів в управлінні підприємством.

Комплексний факторний аналіз має бути закладено в основу довгострокового прогнозування розвитку фінансової стійкості підприємства.

З усієї різноманітності методів фінансового аналізу для оцінки фінансової стійкості компанії використовуємо метод розрахунку фінансових коефіцієнтів, що дозволяє визначити тип фінансової стійкості підприємства через модель, яка відображена у таблиці 1.2 [70].

Таблиця 1.2 – Тип фінансової стійкості підприємства

Тип фінансової стійкості	Власні обігові засоби	Власні та позикові джерела формування витрат та запасів	Загальна величина основних джерел формування витрат та запасів
Абсолютна	+	+	+
Нормальна	-	+	+
Нестійка	-	-	+
Кризова	-	-	-

Основний вплив на фінансовий стан підприємства надає фінансовий механізм, який здатний оптимізувати взаємодію підприємства в області фінансів та підвищити ефективність формування та розподілу децентралізованих фондів грошових коштів. Фінансовий механізм – це сукупність принципів, функцій, методів та інструментів фінансового забезпечення діяльності підприємства. У процесі управління фінансово-господарською діяльністю він дозволяє виробити найбільш ефективні форми та інструменти фінансового забезпечення діяльності підприємства [60].

На рисунку 1.1 відображено механізм забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Розглянувши етапи процесу управління фінансовою стійкістю фінансовою стійкістю, можна зробити наступний висновок.

Рисунок 1.1 – Структура механізму фінансової стійкості підприємства

Це сукупність управлінських функцій, що застосовуються в логічній послідовності. Управління фінансовою стійкістю підприємства залежить від обраного типу фінансової політики.

Визначає прийнятний рівень ризику і прибутковості та цільові показники фінансової стійкості, оскільки механізм забезпечення фінансової стійкості являє собою систему циклічних дій, пов'язаних з виявленням факторів, що впливають на фінансову стійкість.

Система забезпечення фінансової стійкості - це система дій, пов'язаних з виявленням факторів, що впливають на фінансову стійкість, та реалізацією фінансових рішень

Також система забезпечення фінансової стійкості підприємства реалізується через нормативно-правове, інформаційне та кадрове забезпечення управління фінансово-господарською діяльністю, що дозволяє використовувати цілий комплекс інструментів, які обґрунтовують, регулюють та здійснюють контроль з боку підприємства за практичним впливом на її фінансовий стан.

Усю сукупність способів та прийомів забезпечення фінансової стійкості підприємства, які лежать в основі прийняття управлінських рішень, називають методами фінансування.

Стратегічне управління фінансовою стійкістю має враховувати типи фінансової стійкості, які є характерними на даний момент для підприємства.

Активний розвиток підприємства передбачає поєднання операцій з різним рівнем фінансового ризику та дозволяє здійснювати інновації, модернізацію та технологічне переоснащення, що є можливим лише за умови фінансової стабільності підприємства в довгостроковій перспективі.

Якщо підприємство є фінансово стабільним, слід вжити таких заходів як підвищення рентабельності продажів і частково профінансувати високоризикові інвестиції. Якщо фінансове становище компанії нестабільне, то бажано скоротити термін окупності і зробити менш ризиковані інвестиції.

Якщо компанія фінансово нестабільна, то стратегічною метою є стабілізація (через реструктуризацію боргів, відстрочку платежів, продаж непрофільних активів тощо).

У поточних економічних умовах кожен суб'єкт господарювання планує власну фінансово-господарську діяльність, де основна увага приділяється прогнозуванню та забезпеченню можливостей економічного зростання, що є неможливим без визначення фінансової стабільності як ключової характеристики.

Висновки до першого розділу

У нинішніх економічних умовах діяльність кожного господарюючого суб'єкта є предметом уваги великого кола учасників ринкових відносин (підприємств та осіб), зацікавлених у результатах його функціонування.

На підставі доступної їм звітно-облікової інформації вони прагнуть оцінити фінансове становище підприємства. Основним інструментом для цього є фінансова стійкість, за допомогою якої можна об'єктивно оцінити внутрішні та зовнішні відносини об'єкта оцінки, а потім за його результатами прийняти обґрунтовані рішення.

Фінансова стійкість підприємства є ключовим фактором його розвитку на тривалу перспективу.

Аналіз фінансового стану підприємства не обходитися без оцінки його фінансової стійкості. Фінансова стійкість свідчить про довгострокову платоспроможність підприємства. Проблеми, що виникають при аналізі фінансової стійкості, пов'язані з особливостями бухгалтерської звітності, а також із протиріччями в інтересах внутрішніх та зовнішніх користувачів, що впливають на тлумачення показників.

Фінансова стійкість складається в ході безперервної фінансово-господарської діяльності економічного суб'єкта.

У зв'язку з цим на основі аналізу та узагальнення теоретичних положень фінансової стійкості було сформульовано авторську точку зору з цього питання.

Отоже, фінансова стійкість - це комплексне поняття, що означає такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподіл та використання, яке гарантує та забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платежу спроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику.

Проблема забезпечення фінансової стійкості підприємства може бути вирішена за рахунок формування та реалізації механізму забезпечення сталого фінансового розвитку підприємства за рахунок збалансованої та ефективної взаємодії забезпечуючої та керуючої систем даного механізму.

При формуванні фінансового механізму важливо враховувати галузеву приналежність підприємства та його організаційно-правову форму.

Оптимізація та подальше ефективне управління власним та позиковим капіталом підприємства можуть сприяти досягненню необхідного фінансового потенціалу компанії, забезпечуючи тим самим доступ до зовнішніх джерел фінансування.

Досягнення необхідного рівня фінансових ресурсів призведе до нормального функціонування підприємства, оптимального розподілу фінансових ресурсів за формами та напрямками інвестування, забезпечення платоспроможності, фінансової стійкості та відповідно нейтралізації наслідків фінансових ризиків.

2 Аналіз виробничо-господарської діяльності будівельної компанії

2.1 Загальна характеристика ТОВ «Атлант Буд Схід»

ТОВ «Атлант Буд Схід» працює на ринку будівельних матеріалів з 2018 року. Ключовою діяльністю товариства є надання величезного асортименту будівельних матеріалів, товарів для ремонту і облаштування будь-яких приміщень.

Відзначимо, що основним чинником, що справляє найпотужніший вплив на ринок будівельних матеріалів в Україні, стала широкомасштабна агресія Росії, що почалася 24 лютого 2022 року. Під час бойових дій було знищено, пошкоджено або припинили діяльність підприємства, що випускали товари на ринок будівельних матеріалів в Україні. Це призвело до скорочення пропозиції цільової продукції.

Водночас зросла потенційна потреба в будівельних матеріалах, необхідних для відновлення зруйнованої інфраструктури, житлової, адміністративної та комерційної нерухомості. З моменту початку повномасштабної війни зруйновано або пошкоджено 147,8 тис. приватних будинків, 19,1 тис. багатоквартирних будинків і 0,35 тис. гуртожитків. Загальна площа постраждалих об'єктів - 88,9 млн $м^2$, що становить 8,6% площі житлового фонду України.

Споживчий аналіз ринку будівельних матеріалів в Україні показує, що в період великої війни основними покупцями цільової продукції стали державний сектор і міжнародні фонди, які надають допомогу у відновленні країни.

Суб'єктам ринку будівельних матеріалів в Україні довелося адаптуватися до нових умов комунікації зі споживачами: здебільшого через тендерні майданчики, а не шляхом укладення прямих комерційних договорів, як було раніше.

Таким чином, головними тенденціями, що формують обстановку на ринку будівельних матеріалів в Україні, стали:

- перманентне зростання собівартості будівельних робіт;

- низький рівень платоспроможності українців;

- дефіцит кваліфікованої робочої сили у виробників продукції на ринок будівельних матеріалів в Україні;

- низький рівень інвестиційної активності в сегменті нерухомості;

- прояв проєктів відновлення країни за принципом «будувати краще, ніж було» з використанням передових технологій.

Нові будівельні проєкти і проєкти з відновлення, що фінансуються нині різними організаціями, фондами та країнами-донорами, спрямовані насамперед на безпеку і надійність будівельних конструкцій. Ще одним важливим критерієм проєктів відновлення, яким керуються замовники, є енергоефективність будівель, наявність у них індивідуальних теплових пунктів і джерел електроживлення.

Основними видима економічної діяльності, якими займається ТОВ «Атлант Буд Схід» відповідно до КВЕД, є:

- діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту;
- дослідження кон'юнктури ринку та виявлення громадської думки;
- надання в оренду та експлуатацію власного чи орендованого майна;
- вантажний автомобільний транспорт;
- неспеціалізована оптова торгівля;
- оптова торгівля лісоматеріалами, будівельними матеріалами і обладнанням;
- упаковка;
- виробництво інших виробів з пластмас.

Інтернет-магазин будівельних матеріалів «Атлант», який є головним складником діяльності ТОВ «Атлант Буд Схід», надає широкий асортимент товарів для капітального будівництва та ремонту, покрівельних та фасадних робіт, прокладання комунікацій та сантехніки, оздоблювальних матеріалів, товарів для дому та декору.

На рисунку 2.1 наведена об’єднана організаційна структура ТОВ «Атлант Буд Схід».

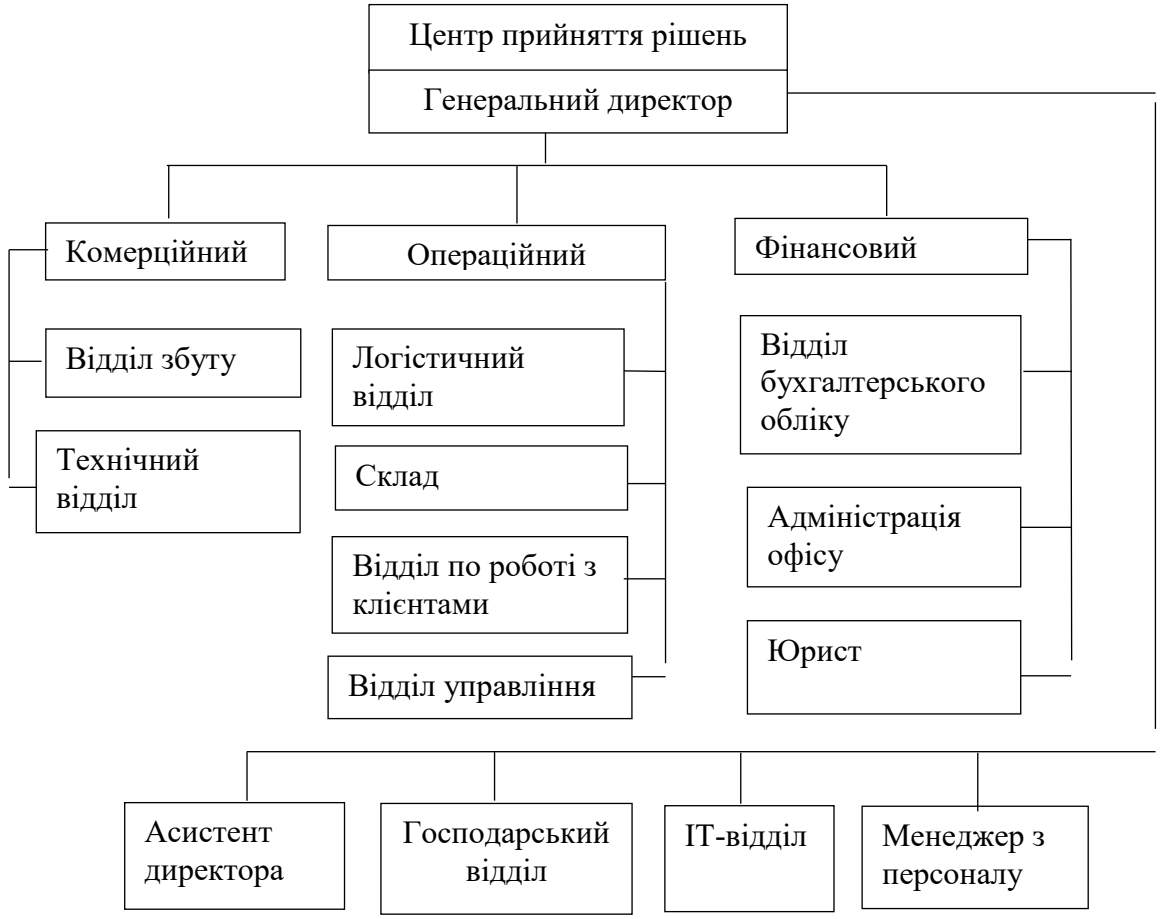

Рисунок 2.1- Структура управління та організаційна структура ТОВ «Атлант Буд Схід»

Інтернет-магазин "Атлант" це:

- лідер постачання будівельних матеріалів в Харківському регіоні;
- величезний асортимент товарів в наявності на складі та на замовлення;
- власне виробництво товарів під торговими марками;
- ексклюзивний асортимент з можливістю замовлення;
- доставка товарів з інтернет-магазину по всій Україні;
- ціни виробників (без націнок проміжних посередників);

- професійні консультації з будівництва та ремонту, включаючи:
- рекомендації щодо застосування технологій та матеріалів;
- грамотний розрахунок обсягів та кількості матеріалів;
- оптимізацію витрат на матеріали та пошук альтернатив;
- відмінні акції та спеціальні пропозиції;
- вигідна дисконтна програма для покупців.
- власна служба доставки по Харкову та області.

Для своїх постійних покупців інтернет-магазин будівельних матеріалів «Атлант» надає безліч акцій та спеціальних пропозицій, вигідну дисконтну програму, конкурси та розіграші з цінними призами.

Всі товари, представлені в магазині ТОВ «Атлант Буд Схід», мають необхідні сертифікати та пройшли внутрішній аудит якості компанії «Атлант». Більшість товарів захищено гарантійними зобов'язаннями виробників та внутрішніми гарантіями компанії «Атлант».

Аналіз діяльності ТОВ «Атлант Буд Схід» доцільно розпочати з оцінювання обсягів його роботи, що показано в таблиці 2.1 та на рисунку 2.2).

Таблиця 2.1 – Динаміка обсягу реалізації продукції та послуг

Показники	роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Обсяг реалізації продукції та послуг у вартісному виразі, тис. грн	235,748	256,377	7623,996	9941,364	8962,447

Аналізуючи дані таблиці 2.1, зробимо наступні висновки:

- у 2019 році обсяг реалізації продукції та послуг склав 235,748 тис. грн; у 2020 році – 256,377 тис. грн (на 206290 тис. грн або на 8,75% більше відносно до 2019 року); у 2021 році – 7623,96 тис. грн (на 506,019 тис. грн, що зросло майже в

тричі до показника 2020 року); у 2022 році – 9941,364 тис. грн (на 2317,404 тис. грн або на 30% більше відносно до 2021 року); у 2023 році – 8962,447 тис. грн (на 978,917 тис. грн або 9,85 % менше відносно до 2022 року).

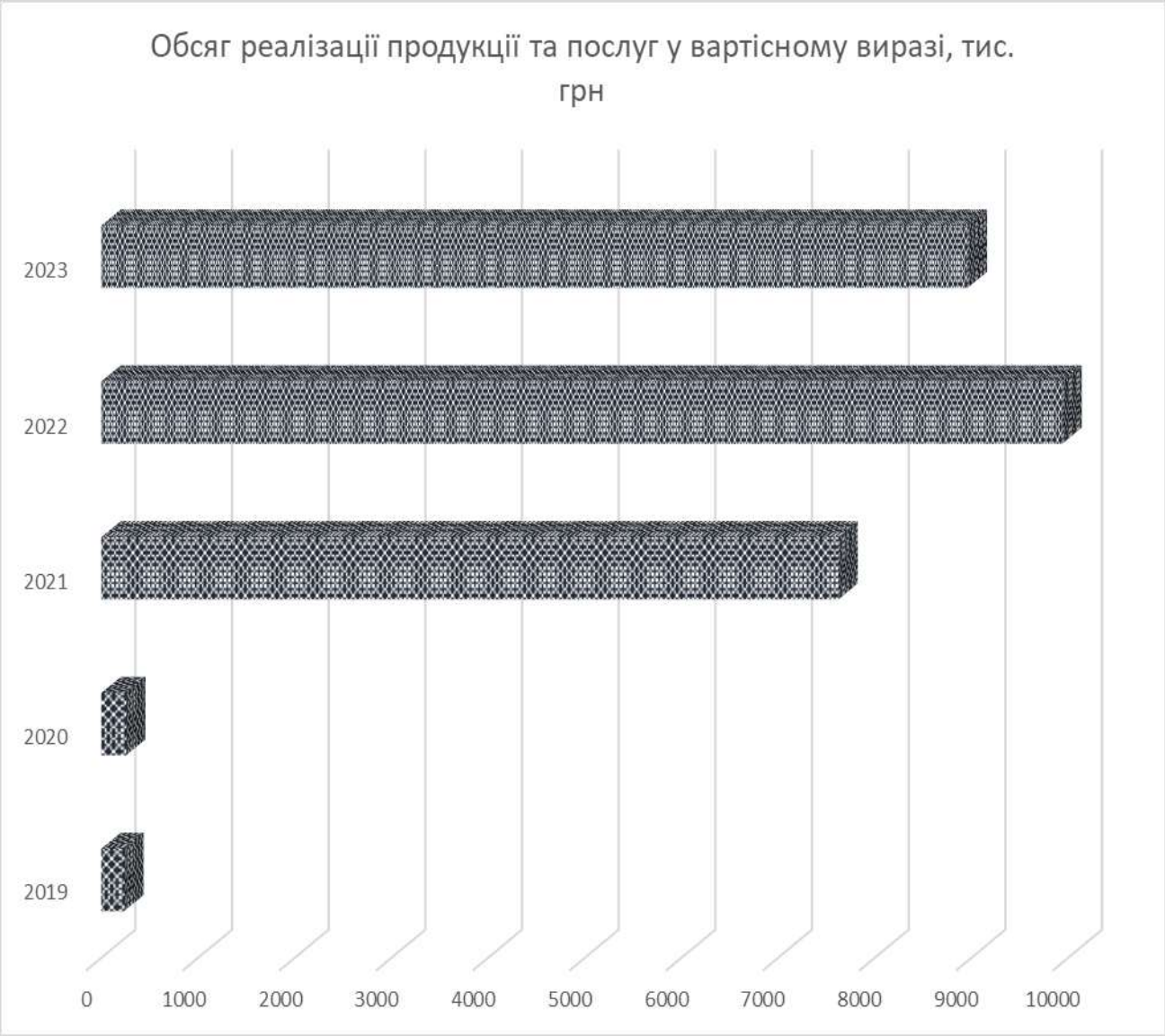

Рисунок 2.2 – Динаміка обсягу реалізації продукції та послуг, тис. грн

Як видно з показників таблиці 2.1 та рисунка 2.2, у 2021 році обсяг реалізованої продукції ТОВ «Атлант Буд Схід» різко зріс, що було викликано пандемією коронавірусу та збільшенням обсягів інтернет-замовлень.

2.2 Аналіз стану основних засобів підприємства

Основні фонди – це сукупність засобів виробництва, що служать, більше одного виробничого циклу (року), поступово переносять свою вартість на створюваний продукт шляхом її включення в собівартість продукції [32].

До основних виробничих фондів відносять :

- будинки;
- споруди;,
- машини;
- обладнання та інші.

В процесі експлуатації тільки виробничі основні фонди переносять свою вартість (у вигляді амортизації) на вартість продукції. Підприємство застосовує норми і методи нарахування амортизації основних засобів, передбачені податковим законодавством. Нарахування амортизації проводиться щомісяця.

Основні фонди по своєму призначенню поділяються на виробничі і невиробничі, по приналежності – на власні і орендовані, по характері використання – на діючи та бездіяльні.

Власні основні фонди – це фонди, що числяться на балансі даного підприємства.

Основні засоби, якщо їхня вартість менше 1000 грн і термін служби більш року, підприємство вважає малоцінними необоротними активами. Знос малоцінним необоротних активів нараховується в такий спосіб:

- 100% вартості в першому місяці використання, тобто при введені експлуатацію.

Амортизація основних фондів - це поступове перенесення вартості засобів праці відповідно до їх морального та фізичного зносу на вироблену продукцію. Грошовим вираженням амортизації служать амортизаційні відрахування, що включаються в собівартість продукції.

Дані про наявність основних фондів наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Показники вартості основних фондів товариства та результати розрахунку показників стану, руху та ефективності використання основних засобів

Показники	Значення за роками				
	2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6
Вартість основних засобів на початок року, тис. грн	54611,0	64169,0	80867,0	93611,0	97180,0
Надійшло основних засобів за рік, тис. грн	10421,0	17554,0	14079,0	4847,0	5726,0
Вибуло основних засобів за рік, тис. грн	863,0	856,0	1335,0	1278,0	1403,0
Вартість основних засобів на кінець року, тис. грн	64169,0	80867,0	93611,0	97180,0	99971,0
Знос основних засобів, тис. грн	27964,0	33198,0	39831,0	48709,0	58111,0
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	59390,0	72518,0	50 724,5	53600,0	54118,0
Коефіцієнт оновлення	0,21	0,16	0,217	0,051	0,059
Коефіцієнт вибуття	0,082	0,016	0,013	0,014	0,014
Коефіцієнт зносу	0,45	0,44	0,41	0,52	0,60
Коефіцієнт придатності	0,53	0,56	0,59	0,48	0,4
Фондовіддача, грн/грн	4,08	2,55	6,68	1,40	1,06
Фондомісткість, грн/грн	0,25	0,39	1,5	0,71	0,94

Аналізуючи дані таблиці 2.2 варто зробити висновки щодо:

- процесів вибуття та оновлення основних фондів у товаристві. Зокрема у 2019 році надійшло основних фондів на суму 10421,0 тис. грн, у 2020 році – 17554,0

тис. грн (на 7133,0 тис. грн або 68,4 % більше відносно до 2019 року), у 2021 році – 14079,0 тис. грн (на 3475,0 тис. грн або 9,8 % менше відносно до 2020 року), у 2022 році – 4847,0 тис. грн (на 9232,0 тис. грн або 65,6 % менше відносно до 2021 року), у 2023 році – 5726,0 тис. грн (на 879,0 тис. грн або 18,1 % більше відносно до 2022 року);

- рівня вибуття основних фондів на підприємстві, який значно нижчий, ніж рівень їх оновлення, що є позитивною тенденцією. Зокрема у 2019 році вибуло основних фондів на суму 863,0 тис. грн, у 2020 році – 856,0 тис. грн (на 7,0 тис. грн або 0,8 % менше відносно до 2019 року), у 2021 році – 1335,0 тис. грн (на 479,0 тис. грн або 56,0 % більше відносно до 2020 року), у 2022 році – 1278,0 тис. грн (на 57,0 тис. грн або 4,3 % менше відносно до 2021 року), у 2023 році – 1403,0 тис. грн (на 125,0 тис. грн або 9,8 % більше відносно до 2022 року).

Під впливом зміни обсягів оновлення та вибуття основних фондів і коливання вартості основних фондів змінювалося і значення коефіцієнтів їх оновлення та вибуття (рисунки 2.3 та 2.4).

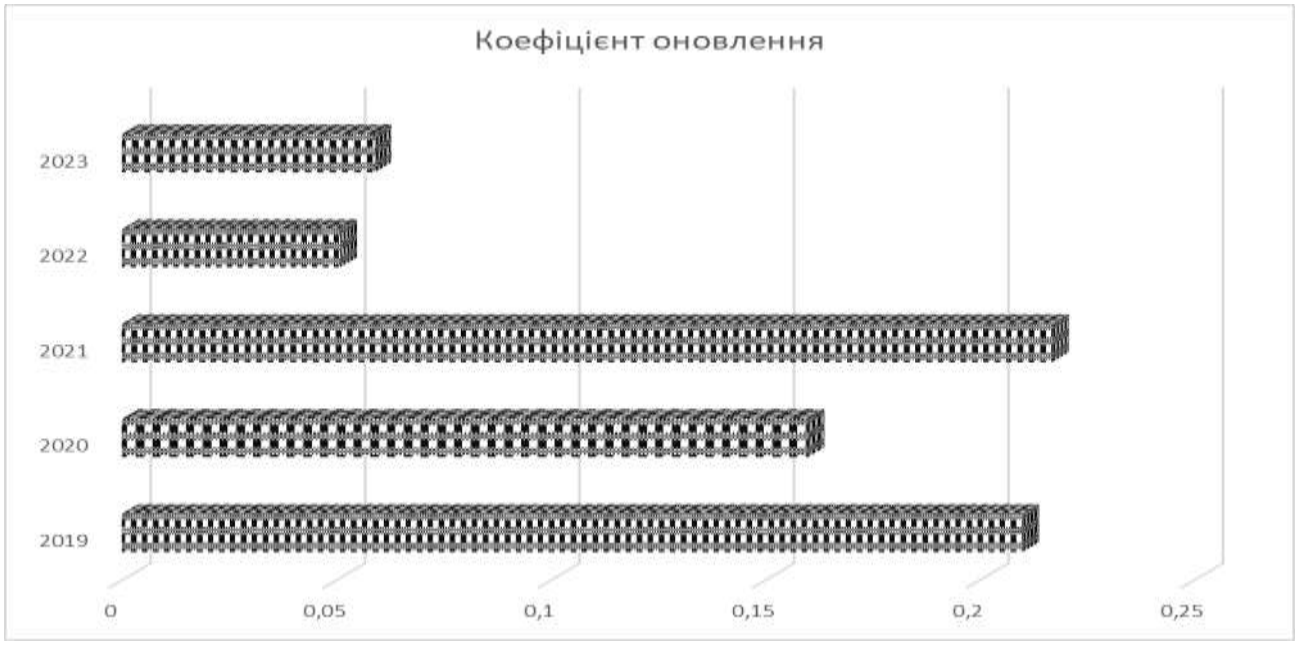

Рисунок 2.3 –Динаміка коефіцієнту оновлення ТОВ «Атлант Буд Схід» за 2019-2023 роки

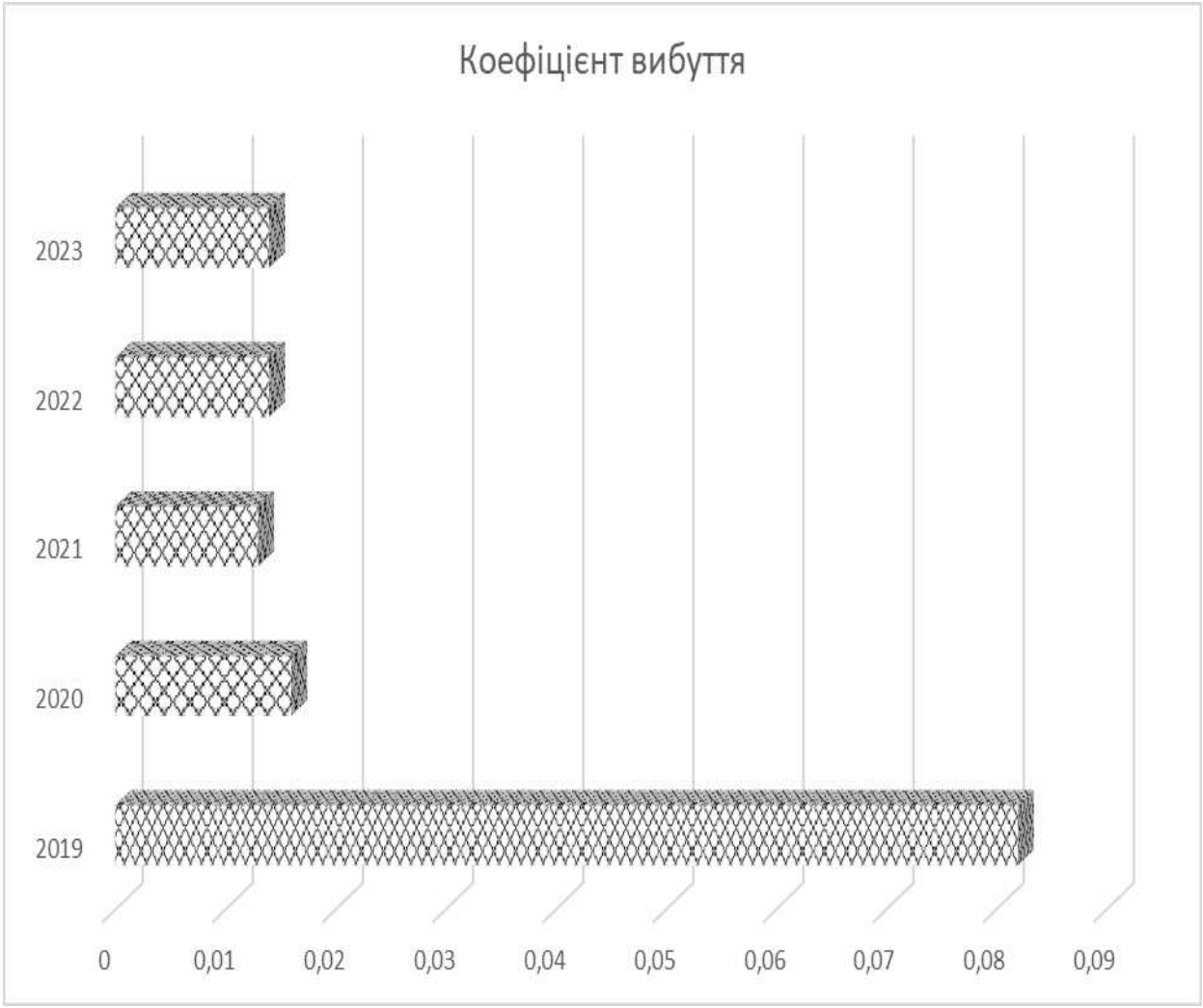

Рисунок 2.4 – Динаміка коефіцієнту вибуття ТОВ «Атлант Буд Схід» за 2019-2023 роки

Зокрема найвище значення коефіцієнта оновлення в 2021 році 0,217 та 2019 році 0,21. Період 2022-2023 років зважаючи на вплив зовнішніх негативних факторів виявися складнішим (0,051 та 0,059 відповідно). У свою чергу, найнижче значення коефіцієнта вибуття у 2021 р. 0,013, найвищий у 2019 р. 0,082. Перевищення рівня оновлення над вибуттям основних фондів обумовлює приріст їх середньорічної вартості протягом 2019-2021 років.

Знос основних фондів підприємства протягом аналізованого періоду поступово зростав. У 2019 році склав 27964,0 тис. грн, у 2020 році – 33198,0 тис. грн (на 5234,0 тис. грн або 18,7 % більше відносно до 2019 року), у 2021 році –

39831,0 тис. грн (на 6633,0 тис. грн або 20,0 % більше відносно до 2020 року), у 2022 році – 48709,0 тис. грн (на 8878,0 тис. грн або 22,3 % більше відносно до 2021 року), у 2023 році – 58111,0 тис. грн (на 9402,0 тис. грн або 19,3 % більше відносно до 2022 року). Як результат зростав і рівень зносу: з 0,45 у 2019 році до 0,60 у 2023 році. У свою чергу значення коефіцієнта придатності відповідно знижувалося: з 0,53 у 2019 році до 0,40 у 2023 році, що наглядно представлено на рисунку 2.5.

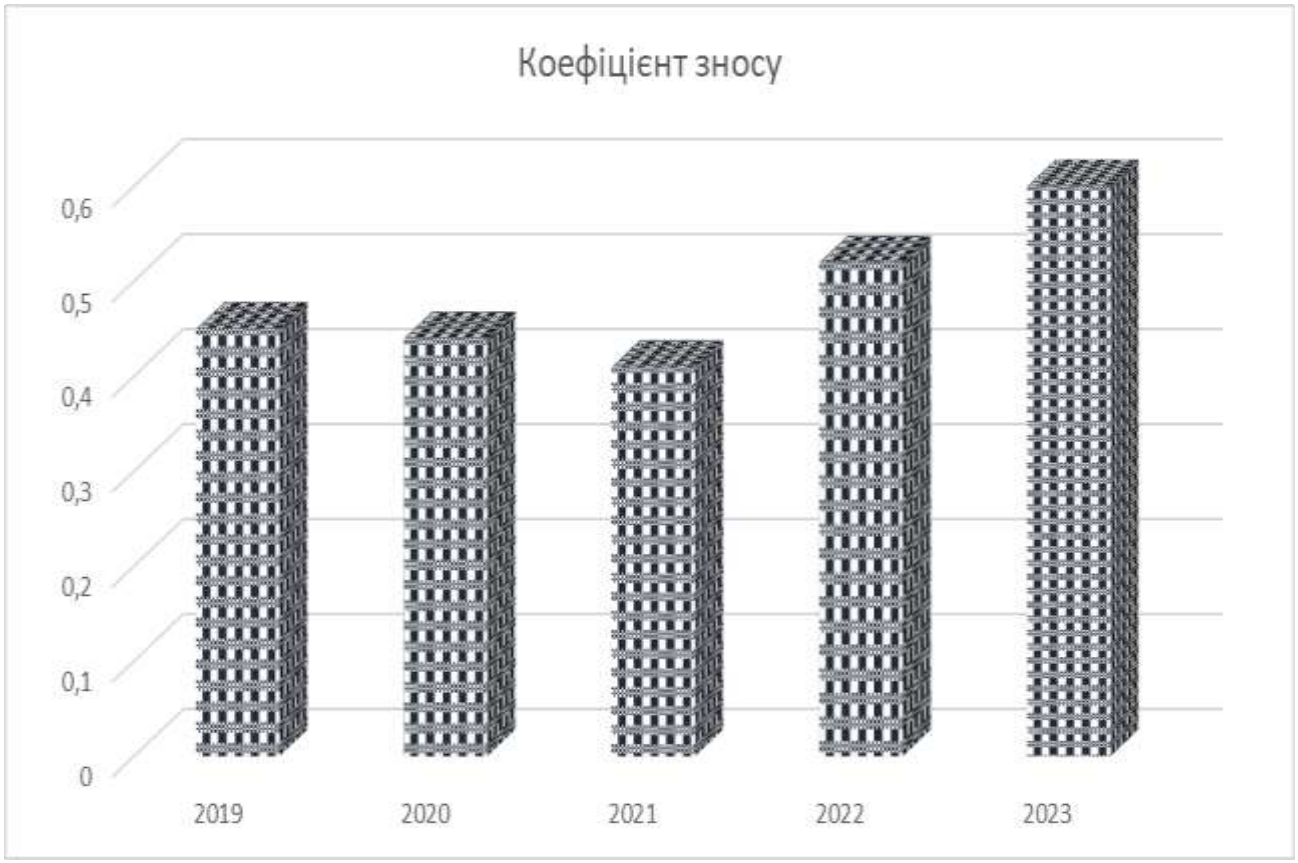

Рисунок 2.5 – Динаміка зносу ТОВ «Атлант Буд Схід» за 2019-2023 роки

Динаміка показника фондовіддачі вказує на високий рівень ефективності використання основних засобів у 2019 році (4,08) та 2021 році (6,68) (рисунок 2.6).

Як видно з рисунку 2.6, у 2020 році фондовіддача склала 2,55 грн/грн (на 1,5 грн/грн або 37,5 % менше відносно до 2019 року), у 2021 році – 6,68 грн/грн (на

4,1 грн/грн або у 2,6 рази більше відносно до 2020 року), у 2022 році – 1,40 грн/грн (на 5,3 грн/грн або 79,0 % менше відносно до 2021 року), у 2023 році – 1,06 грн/грн (на 0,3 грн/грн або 24,3 % менше відносно до 2022 року).

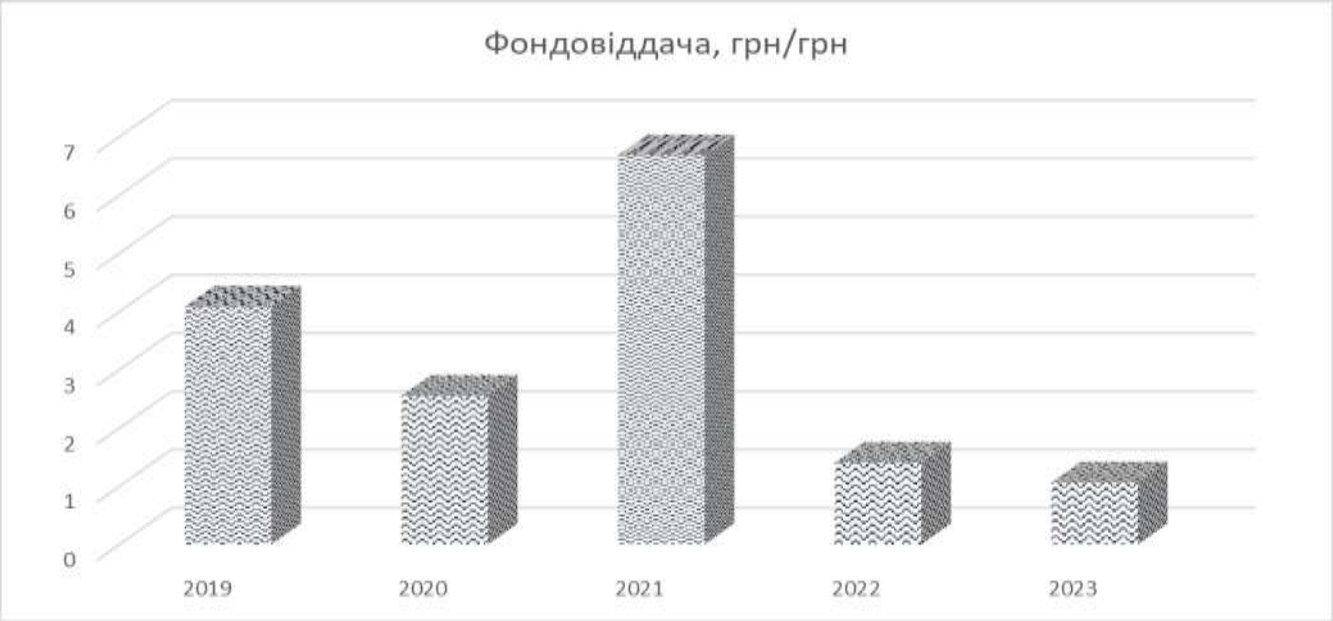

Рисунок 2.6 – Динаміка фондовіддачі ТОВ «Атлант Буд Схід» за 2019-2023 роки

2.3 Аналіз продуктивності праці

Велику роль у процесі збільшення обсягів виробництва відіграють наступні показники: забезпеченість підприємства необхідними трудовими ресурсами та їх раціональне використання, а також показники рівня продуктивність праці працівників для підприємства [33].

Ефективність використання трудових ресурсів – економічне поняття, що відображає результативність використання трудових ресурсів підприємства.

Основним критерієм оцінки використання трудових ресурсів є – продуктивність праці.

Є велика кількість визначень поняття «продуктивності праці», вони всі мають ту саму суть, але висловлюють її по-різному.

Продуктивність праці – це показник, що характеризує результативність, а також доцільність витрат праці працівника за одиницю робочого часу або витрати праці на одиницю продукції. Іншими словами, це чисельний показник того, що один чи група працівників можуть зробити за одиницю робочого часу.

Продуктивність праці вимірюється через систему показників виробіток та трудомісткість.

При визначенні продуктивності праці варто розрізняти нормативну трудомісткість (витрати часу за чинними нормами); планову трудомісткість (заплановані витрати на одиницю продукції) та фактичну трудомісткість продукції (це дійсні витрати часу).

Також розрізняють продуктивність живої та уречевленої праці.

Продуктивністю живої праці – це кількість продукції, виробленої в одиницю робочого часу, а уречевленої праці – кількість продукції на одиницю матеріальних витрат. Через зростання досягнень науково-технічного прогресу та вдосконалення процесів виробництв, частка витрат уречевленої праці збільшується, таким чином, загальна сума уречевленої та живої праці скорочується. В цьому заключається сутність підвищення продуктивності суспільної праці.

Важливим становищем економічної сутності продуктивності праці є закон випередження темпів зростання продуктивності праці для зниження собівартості виробництва.

Існують три методи вимірювання продуктивності праці в залежно від способів обліку обсягів виробництва [33]:

- натуральний (умовно-натуральний);

- вартісний;

- трудовий.

При натуральному методі обсяг продукції вимірюється в натуральних вимірювачах (тони, штуки, $м^2$ тощо). Продуктивність праці в даному випадку вимірюється ставленням обсягу продукції в натурі за певний період до середньої кількості працівників, які брали участь у виробництві цієї продукції. Основні переваги натурального методу: простота, наочність, доступність. Дані метод дозволяє довести показник до робочого місця, цеху, дільниці. Має об'єктивність відображення витрат живої праці. Недоліки натурального даного методу полягають у неможливості застосування під час випуску неоднорідної продукції різної якості та асортименту; а також неможливість порівняння з іншими видами продукції, виробництвами.

Умовно-натуральний метод оцінює однорідну, але різноякісну продукцію, яка зводиться зв певною ознакою до умовного зразка, але цей спосіб не дозволяє уникнути всіх недоліків, які є при натуральному методі виміру продуктивності праці.

Вартісний метод – універсальний метод, який використовується для виміру продуктивності праці. Обсяг виробництва оцінюється в вартісному вираженні. Продуктивність праці визначається ставленням обсягу виробництва у вартісному вираженні за певний період до середньої кількості працівників.

Більш об'єктивним та точним виміром продуктивності праці є трудовий метод, заснований на оцінці трудомісткості продукції (людино-години, нормо-години). Застосовується на окремих робочих місцях, бригадах, на ділянках, у цехах під час випуску незавершеною виробництвом продукції, яку не можна виміряти ні в грошах, ні в натуральних одиницях.

Продуктивність праці є інтегрованим багатофакторним показником. На неї впливають такі фактори: якість продукції, кваліфікація персоналу, рівень технології та рівень управління ресурсами, маркетинг та соціально-економічний

потенціал компанії, рівень використання креативних та матеріальних, а також фінансових ресурсів.

Підтримка конкурентоспроможного рівня продуктивності праці сучасних компаній багато в чому залежить від грамотного управління трудовими ресурсами, що дає можливість підприємствам розвиватися та прогресувати, а працівникам мати гідний рівень оплати праці.

Для підтримки необхідного рівня продуктивності праці, а також його підвищення компаніям необхідно знижувати витрати виробництва, покращувати якість виробленої продукції, впроваджувати нові технології у виробництво та намагатися забезпечувати гідні умови праці для свого персоналу.

Аналіз показників використання трудових ресурсів ТОВ «Атлант Буд Схід» наведено у таблиці 2.3 та на рисунку 2.7.

Таблиця 2.3 – Аналіз показників використання трудових ресурсів товариства за 2019-2023 роки

Показники	Значення за роками				
	2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6
Обсяг реалізації продукції та послуг у вартісному виразі, тис. грн:	151334,0	484670,0	536434,0	75159,0	57470,0
Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб:	262	279	221	204	192
Фонд оплати праці штатних працівників, тис. грн	32824,3	47921,0	53235,0	88446,0	101215,0
Середньомісячна заробітна плата 1-го працівника, грн	4132,0	5346,0	5401,0	6782,0	11028,0
Продуктивність праці, тис. грн/ос.	228,6	622,17	653,39	671,68	684,01

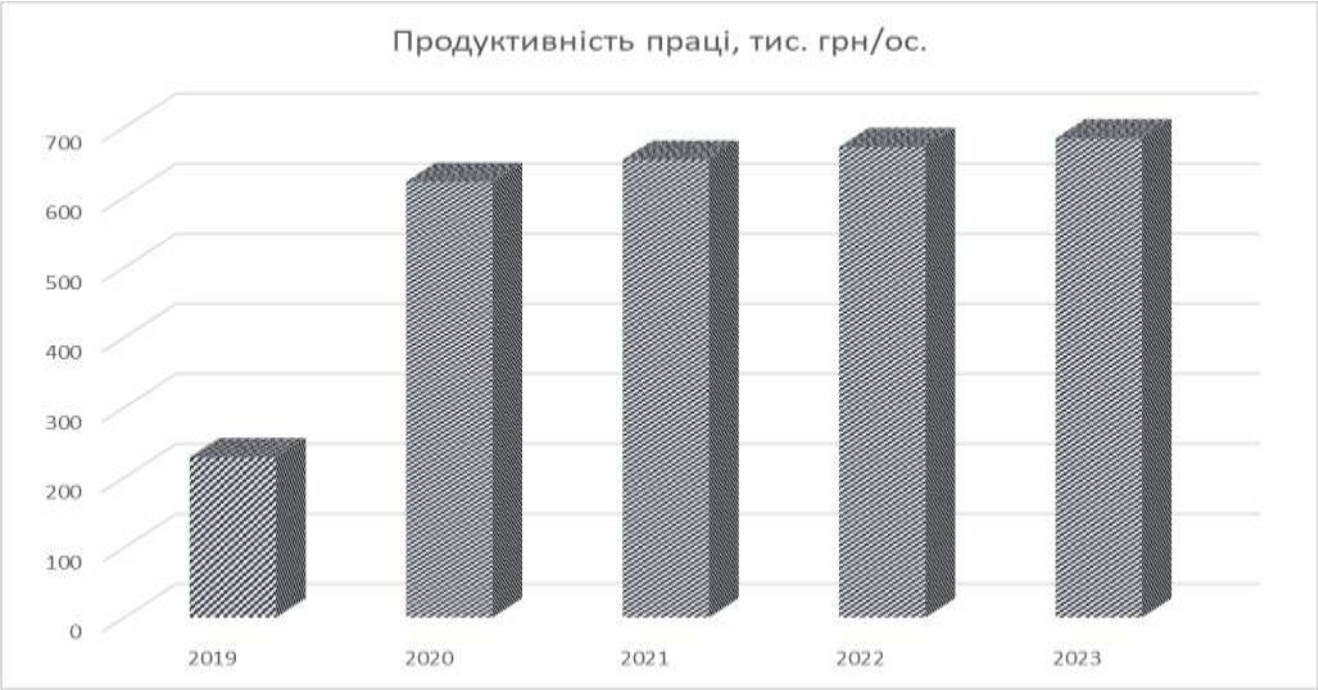

Рисунок 2.7 – Динаміка продуктивності праці працівників ТОВ «Атлант Буд Схід» протягом 2019-2023 років, тис. грн/ос.

Аналізуючи дані таблиці 2.3 варто зробити висновки щодо:

- середньооблікової чисельності штатних працівників, яка у 2019 році склала 262 ос., у 2020 році – 279 ос. (на 17 ос. або 6,5 % більше відносно до 2019 року), у 2021 році – 221 ос. (на 58 ос. або 20,8 % менше відносно до 2020 року), у 2022 році – 204 ос. (на 17 ос. або 7,7 % менше відносно до 2021 року), у 2023 році – 192 ос. (на 12ос. або 5,9 % менше відносно до 2022 року);

- фонду оплати праці штатних працівників, котрий протягом аналізованого періоду зростав. У 2019 році фонд оплати праці штатних працівників склав 32824,3 тис. грн, у 2020 році – 47921,0 тис. грн (на 15096,7 тис. грн або 46,0 % більше відносно до 2019 року), у 2021 році – 53235,0 тис. грн (на 5314,0 тис. грн або 11,1 % більше відносно до 2020 року), у 2022 році – 88446,0 тис. грн (на 35211,0 тис. грн або 66,1 % більше відносно до 2021 року), у 2023 році – 101215,0 тис. грн (на 12769,0 тис. грн або 14,4 % більше відносно до 2022 року);

- показника продуктивності праці, який у 2019 році склав 228,6 тис. грн/ос.,

у 2020 році – 622,17 тис. грн/ос. (на 393,6 тис. грн/ос. або у 2,7 рази більше відносно до 2019 року), у 2021 році – 653,39 тис. грн/ос. (на 31,2 тис. грн/ос. або 5,0 % більше відносно до 2020 року), у 2022 році – 671,68 тис. грн/ос. (на 18,3 тис. грн/ос. або 2,8 % більше відносно до 2021 року), у 2023 році – 684,01 тис. грн/ос. (на 12,3 тис. грн/ос. або 1,8 % більше відносно до 2022 року). Зростання продуктивності є позитивною зміною, але зважаючи на те, що це стало результатом скорочення персоналу.

2.4 Аналіз фінансових результатів діяльності товариства

Ефективність діяльності компанії визначається багатьма показниками, але ключовим є фінансовий результат, який виступає ключовим критерієм успішного управління економічного суб'єкта. Тому для оцінки перспектив розвитку організації доцільно здійснювати прогнозування тенденцій зміни фінансового результату, визначення факторів, які найбільше мають вплив на показник та встановлення можливостей їх підвищення. Для реалізації цієї мети важливими є:

- встановлення факторів, що формують фінансовий показник;
- оцінка ступеня залежності (тісноти зв'язку) фінансового міського результату від виявлених факторів;
- розрахунок зміни фінансового результату під впливом виявлених факторів;
- прогнозна оцінка фінансового результату організації.

У ринковій економіці показники «прибуток» та «рентабельність» посідають центральне місце в системі економічних показників діяльності фірми, при цьому максимізація прибутку є першочерговим завданням фінансового управління [34].

У процесі аналізу прибутковості підприємства використовуються такі показники прибутку:

– маржинальний прибуток – різновид між виручкою (нетто) та прямими виробничими витратами по реалізованій продукції;

– прибуток від реалізації продукції, товарів, послуг – різновид між сумою маржинального прибутку та постійними витратами за звітний період;

– загальний фінансовий результат до оподаткування (брутто-прибуток) – фінансові результати від реалізації продукції, робіт та послуг, доходи та витрати від фінансової та інвестиційної діяльності, позареалізаційні та надзвичайні доходи та витрати;

– оподатковуваний прибуток – різниця між брутто-прибутком та сумою прибутку, що оподатковується на дохід (за цінними паперами та від пайової участі у спільних підприємствах), а також суми пільг з податку на прибуток відповідно до податкового законодавства, що періодично переглядається;

– чистий прибуток – це та його частина, яка залишається у розпорядженні підприємства після сплати всіх податків, економічних санкцій та інших обов'язкових відрахувань;

– капіталізований (нерозподілений) прибуток – це частина чистого прибутку, який спрямовується на фінансування приросту активів;

– споживчий прибуток – це та його частина, яка витрачається на виплату дивідендів, персоналу підприємства чи соціальні програми

Найважливішим складовим елементом бухгалтерського прибутку є прибуток від реалізації продукції. При аналізі прибутку від реалізації оцінюють його динаміку за роками, визначають фактори, що вплинули на його зміну.

Найважливішою умовою розвитку підприємства є оптимізація прибутку – тобто темп зростання прибутку від реалізації має бути більше темпу зростання собівартості проданих товарів, тому при аналізі необхідно визначити чи

виконується умова оптимізації прибутку

Рентабельність - це відносний показник, що визначає рівень прибутковості бізнесу. Показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, дохідність різних напрямів діяльності (виробничої, комерційної, інвестиційної тощо); вони повніше, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання, оскільки їх величина показує співвідношення ефекту з готівкою чи спожитими ресурсами.

Показники рентабельності є відносними характеристиками фінансових результатів та ефективності діяльності підприємства. Вони характеризують відносну прибутковість різних напрямків діяльності: виробничої, комерційної, інвестиційної і т.д., що вимірюється у відсотках до витрат коштів або капіталу з різних позицій. Вони повніше, ніж прибуток характеризують остаточні результати господарювання, оскільки їх величина показує співвідношення ефекту з ресурсами.

Показники рентабельності можна об'єднати у кілька груп:

- показники рентабельності виробничої діяльності – характеризують окупність витрат виробництва та інвестиційних проєктів, що обчислюються шляхом відношення різних видів прибутку до суми витрат на реалізовану продукцію;

- рентабельність продажів (обороту) – характеризує ефективність виробничої та комерційної діяльності, тобто скільки прибутку має підприємство з гривні продажів. Розраховується поділом різних видів прибутку на суму чистого прибутку. Цей показник широко застосовується у ринковій економіці, розраховується загалом по підприємству та окремих видів продукції;

- рентабельність (прибутковість капіталу) – характеризує прибутковість капіталу та його частин, обчислюються ставленням різних видів прибутку до середньорічної вартості капіталу або окремих його складників.

Таким чином, дохідність підприємства є одним із найголовніших показників, що відображають фінансовий стан підприємства.

Такий показник визначає мету підприємницької діяльності.

Дослідження основних фінансових результатів ТОВ «Атлант Буд Схід» наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4- Аналіз формування та динаміки доходів товариства за 2019-2023 рр.

Показники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід (виручка)	151334	484670	536 434	695121	635283
Собівартість реалізованої продукції	142250	438005	501 848	619962	577817
Валовий прибуток (+), збиток (-)	9084	46665	34586	75159	57470
Інші операційні доходи	3794	5626	3416	7987	12659
Адміністративні витрати	14875	18306	26856	33618	33212
Витрати на збут	2171	2730	3362	4702	5270
Інші операційні витрати	5569	14314	6590	39098	13646
Прибуток (+), збиток (-) від операційної діяльності	-9737	16941	2194	5278	18001
Інші доходи	441430	14766	27667	205411	40501
Фінансові витрати	580	2	293	960	1196
Інші витрати	402464	6265	24452	205054	40057
Прибуток (+), збиток (-)	28649	25440	5216	5133	17327
Чистий прибуток (+), збиток (-)	22571	20594	3818	0	12438

Аналізуючи таблиці 2.4 відмічаємо, що валовий прибуток має позитивне значення та становить 632,7% це зумовлене збільшенням чистого доходу на 419,8% та собівартості на 406,2 % порівняно з 2019 роком.

Фінансове становище підприємства поліпшилось за період дослідження це підтверджується зростанням чистого прибутку (рисунок 2.8). Збільшення прибутку зумовлені скороченням витрат та збільшенням обсягу реалізації.

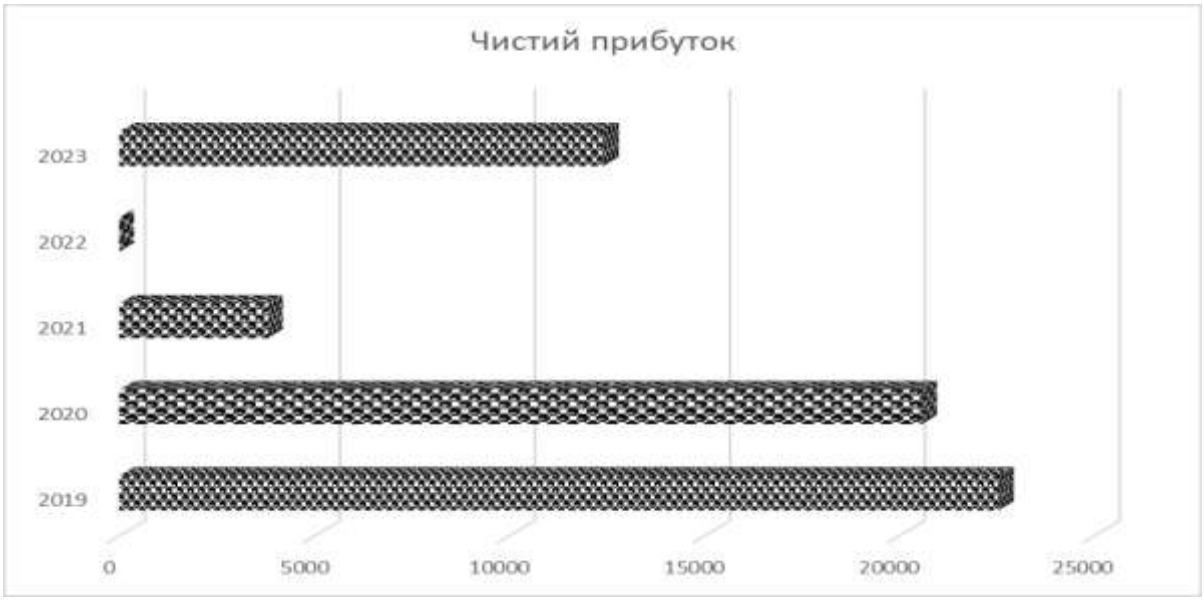

Рисунок 2.8 - Динаміка чистого прибутку ТОВ «Атлант Буд Схід» за 2019-2023 рр., тис. грн

Що стосується чистого оборотного капіталу, то можна зазначити, що він збільшився у 2021 р., тобто підприємство спроможне сплатити свої поточні зобов'язання і розширювати подальшу діяльність. Загалом ситуація на підприємстві стабілізувалась за три роки та всі показники перебувають серед нормативних значень.

Кредиторська заборгованість - кошти, тимчасово притягнуті підприємством, установою, організацією й підмети поверненню відповідним фізичним або юридичним особам.

Дебіторська заборгованість - сума боргів, що належать підприємству, від юридичних або фізичних осіб у підсумку господарських взаємин з ними. Звичайно борги утворяться від продажів у кредит.

Дебіторська заборгованість - рахунку, що належать до одержання й утворяться у зв'язку з поставками в кредит.

Стан дебіторської і кредиторської заборгованості, їх розмір і якість впливає на фінансовий стан підприємства.

Аналіз показників, які характеризують стан дебіторської та кредиторської заборгованості представлені у таблиці 2.5, а їх динаміка на рисунку 2.9.

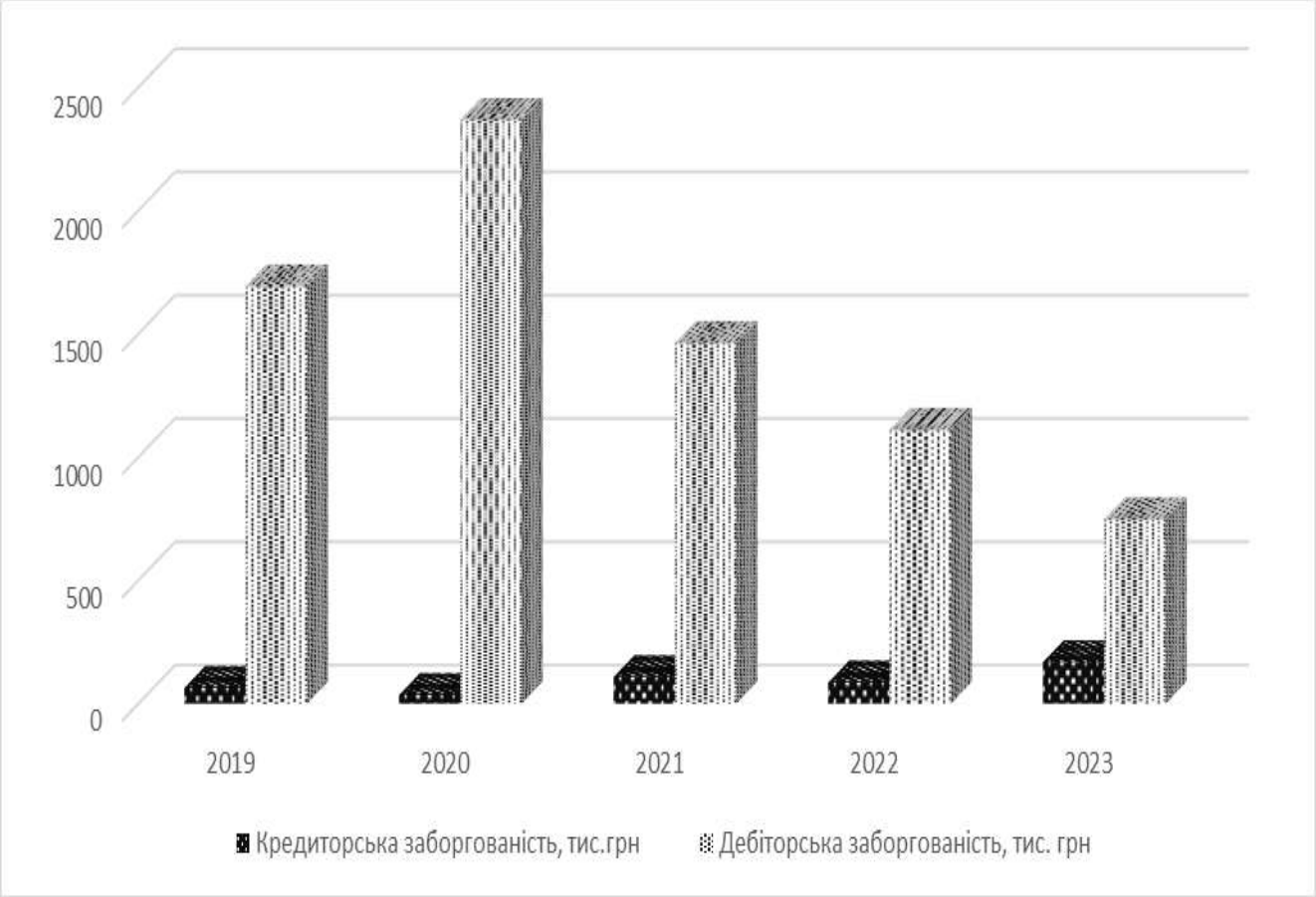

Рисунок 2.9– Динаміка показників заборгованості ТОВ «Атлант Буд Схід» за 2019-2023 рр.

Таблиця 2.5– Аналіз показників, які характеризують стан дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Атлант Буд Схід»

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Зміна		
						абс. (+;-)	до 2023 р.	до 2019 р.
Кредиторська заборгованість, тис.грн	64	35	108	86	168	+82	195,35	262,50
Дебіторська заборгованість, тис. грн	1692	2367	1462	1110	747	-363	67,30	44,15
Тривалість обороту дебіторської заборгованості по підприємству, днів	55,12	53,10	35,75	33,86	69,18	+34,32	204,31	125,51
Тривалість обороту кредиторської заборгованості по підприємству, днів	29,15	28,82	13,74	11,96	34,17	+22,21	285,70	117,22
Тривалість обороту кредиторської заборгованості по галузі, днів	225	219	198	192	230	+38	119,79	102,22
Тривалість обороту дебіторської заборгованості по галузі, днів	130	128	106	100	125	+25	125,00	96,15

Як видно з даних таблиці 2.5, у 2023 році розмір дебіторської заборгованості в порівнянні з 2022 роком скоротився. Темп зростання дебіторської заборгованості складає 44,15%. На 34,32 збільшився середній термін погашення дебіторської заборгованості.

Кредиторська заборгованість підприємства також збільшилась на 82 тис грн. Оборот кредиторської заборгованості збільшився на 22,21 днів. Таким чином, можна зробити висновок, що стан розрахунків даного підприємства, в порівнянні з попереднім роком, погіршився.

Звичайно кредиторську заборгованість становлять нездійснені платежі постачальникам за відвантажені товари, неоплачені податки, невиплачена нарахована заробітна плата, невнесені страхові внески, неоплачені борги.

Висновки до другого розділу

Про стан економіки будь-якої держави можна судити за обсягами капітального будівництва, тому промисловість будівельних матеріалів справедливо називають індикатором інвестиційної активності.

Сучасна промисловість будівельних матеріалів - це комплексна галузь, яка містить у собі більше двадцяти самостійних підгалузей, багато з яких, у свою чергу, нараховують у своєму складі кілька видів виробництв, при цьому кожна підгалузь утворює свій ринок, який функціонує самостійно, утворюючи в сукупності загальний ринок будівельних матеріалів.

По ситуації в будівельному комплексі можна безпомилково судити про інноваційно-інвестиційні процеси, які відбуваються в економіці країни.

Промисловість будівельних матеріалів є великою складовою економіки будь-якої країни. Ця галузь, будучи основною матеріальною

базою для будівельного комплексу, істотно впливає на темпи зростання в інших галузях економіки і соціально-економічний стан суспільства в цілому.

Промисловість будівельних матеріалів включає виробництво основних видів будівельних матеріалів - цементу, цегли та інших стінових матеріалів, бетону і бетонних конструкцій, асбоцементних виробів, плитки керамічної, брущатки, теплоізоляційних матеріалів, покрівельних матеріалів і багатьох інших.

У розділі проаналізовано діяльність ТОВ «Атлант Буд Схід» та зроблено наступні висновки:

- у 2019 році обсяг реалізації продукції та послуг склав 235,748 тис. грн; у 2020 році – 256,377 тис. грн (на 206290 тис. грн або на 8,75% більше відносно до 2019 року); у 2021 році – 7623,96 тис. грн (на 506,019 тис. грн, що зросло майже в тричі до показника 2020 року); у 2022 році – 9941,364 тис. грн (на 2317,404 тис. грн або на 30% більше відносно до 2021 року); у 2023 році – 8962,447 тис. грн (на 978,917 тис. грн або 9,85 % менше відносно до 2022 року);
- у 2019 році надійшло основних фондів на суму 10421,0 тис. грн, у 2020 році – 17554,0 тис. грн (на 7133,0 тис. грн або 68,4 % більше відносно до 2019 року), у 2021 році – 14079,0 тис. грн (на 3475,0 тис. грн або 9,8 % менше відносно до 2020 року), у 2022 році – 4847,0 тис. грн (на 9232,0 тис. грн або 65,6 % менше відносно до 2021 року), у 2023 році – 5726,0 тис. грн (на 879,0 тис. грн або 18,1 % більше відносно до 2022 року);
- -у 2019 році вибуло основних фондів на суму 863,0 тис. грн, у 2020 році – 856,0 тис. грн (на 7,0 тис. грн або 0,8 % менше відносно до 2019 року), у 2021 році – 1335,0 тис. грн (на 479,0 тис. грн або 56,0 % більше відносно до 2020 року), у 2022 році – 1278,0 тис. грн (на 57,0 тис. грн або 4,3 % менше відносно до 2021 року), у 2023 році – 1403,0 тис. грн (на 125,0 тис. грн або 9,8 % більше відносно до 2022 року)%

- знос основних фондів підприємства протягом аналізованого періоду поступово зростав. У 2019 році склав 27964,0 тис. грн, у 2020 році – 33198,0 тис. грн (на 5234,0 тис. грн або 18,7 % більше відносно до 2019 року), у 2021 році – 39831,0 тис. грн (на 6633,0 тис. грн або 20,0 % більше відносно до 2020 року), у 2022 році – 48709,0 тис. грн (на 8878,0 тис. грн або 22,3 % більше відносно до 2021 року), у 2023 році – 58111,0 тис. грн (на 9402,0 тис. грн або 19,3 % більше відносно до 2022 року). Як результат зростав і рівень зносу: з 0,45 у 2019 році до 0,60 у 2023 році. У свою чергу значення коефіцієнта придатності відповідно знижувалося: з 0,53 у 2019 році до 0,40 у 2023 році;

- середньооблікова чисельність штатних працівників у 2019 році склала 262 ос., у 2020 році – 279 ос. (на 17 ос. або 6,5 % більше відносно до 2019 року), у 2021 році – 221 ос. (на 58 ос. або 20,8 % менше відносно до 2020 року), у 2022 році – 204 ос. (на 17 ос. або 7,7 % менше відносно до 2021 року), у 2023 році – 192 ос. (на 12ос. або 5,9 % менше відносно до 2022 року);

- у 2019 році фонд оплати праці штатних працівників склав 32824,3 тис. грн, у 2020 році – 47921,0 тис. грн (на 15096,7 тис. грн або 46,0 % більше відносно до 2019 року), у 2021 році – 53235,0 тис. грн (на 5314,0 тис. грн або 11,1 % більше відносно до 2020 року), у 2022 році – 88446,0 тис. грн (на 35211,0 тис. грн або 66,1 % більше відносно до 2021 року), у 2023 році – 101215,0 тис. грн (на 12769,0 тис. грн або 14,4 % більше відносно до 2022 року);

- у 2019 році показник продуктивності праці склав 228,6 тис. грн/ос., у 2020 році – 622,17 тис. грн/ос. (на 393,6 тис. грн/ос. або у 2,7 рази більше відносно до 2019 року), у 2021 році – 653,39 тис. грн/ос. (на 31,2 тис. грн/ос. або 5,0 % більше відносно до 2020 року), у 2022 році – 671,68 тис. грн/ос. (на 18,3 тис. грн/ос. або 2,8 % більше відносно до 2021 року), у 2023 році – 684,01 тис. грн/ос. (на 12,3 тис. грн/ос. або 1,8 % більше відносно до 2022 року). Зростання продуктивності є позитивною зміною, але зважаючи на те, що це стало результатом скорочення персоналу;

- що стосується чистого оборотного капіталу, то можна зазначити, що він збільшився у 2021 р., тобто підприємство спроможне сплатити свої поточні зобов'язання і розширювати подальшу діяльність. Загалом ситуація на підприємстві стабілізувалась за три роки та всі показники перебувають серед нормативних значень;

- аналіз показників фінансової стійкості підприємства показує що коефіцієнт автономії менший за нормативне значення і в 2023 р. складає 0,007. Він характеризує фінансову залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування його діяльності. Коефіцієнт фінансування знизився за період аналізу і склав 12,96;

- коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами в усіх роках, знаходився в межах норми. Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто яку частину вкладено в оборотні кошти, а яку капіталізовано. Його значення в 2023 р. склало 0,48;

- у 2023 році розмір дебіторської заборгованості в порівнянні з 2022 роком скоротився. Темп зростання дебіторської заборгованості складає 44,15%. На 34,32 збільшився середній термін погашення дебіторської заборгованості;

- кредиторська заборгованість підприємства також збільшилась у 2023 році на 82 тис грн. Оборот кредиторської заборгованості збільшився на 22,21 днів. Таким чином, можна зробити висновок, що стан розрахунків даного підприємства, в порівнянні з попередніми роками, погіршився.

3 Удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю підприємств в сучасних умовах господарювання

3.1 Методи управління фінансовою стійкістю підприємства

Управління фінансовою стійкістю підприємства в рамках фінансового менеджменту здійснюється за допомогою певного набору методів, ключовими з яких є [14]:

- аналіз;
- оцінка;
- контроль;
- прогнозування.

У межах системи управління фінансовою стійкістю здійснюється також планування даної фінансової категорії, зокрема основні методи планування, які знаходять при цьому застосування представлені рисунку 3.1.

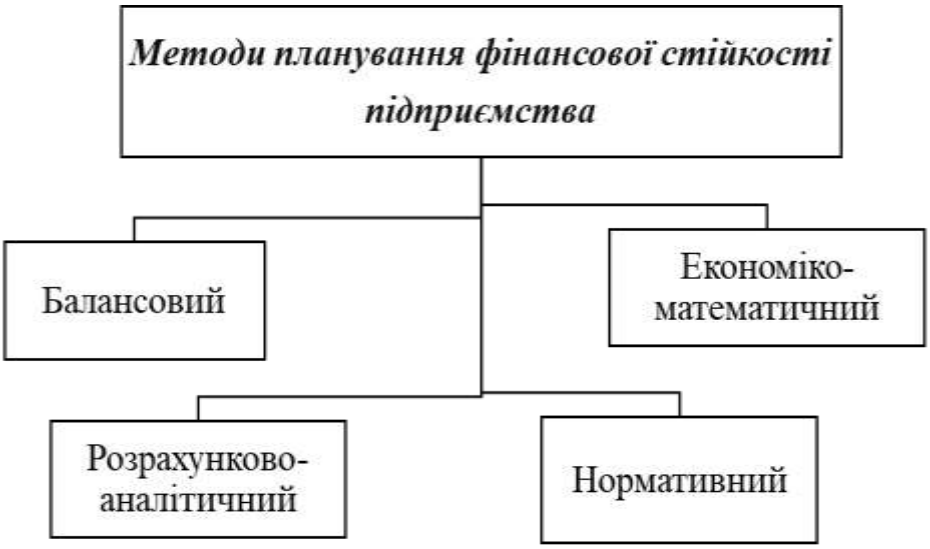

Рисунок 3.1 - Методи планування фінансової стійкості

Планування фінансової стійкості виступає об'єктивною необхідністю. Так, наприклад, керівництву підприємства важливо знати майбутні параметри фінансового стану після реалізації великого інвестиційного проєкту, виплати дивідендів, закінчення звітного періоду відповідно до встановлених бюджетних показників.

В межах організації системи управління фінансовою стійкістю також мають бути вирішені організаційні моменти:

- прийнято відповідні документи, що регулюють питання руху фінансових ресурсів;
- призначено відповідальних осіб за окремі управлінські процеси, розроблені форми управлінської звітності та ін.

Особливу увагу при цьому має бути приділено організаційній структурі фінансової служби та процесу взаємодії співробітників та служб у межах забезпечення фінансової стійкості.

При організації бухгалтерського обліку фінансових потоків важливо забезпечити своєчасність формування об'єктивної фінансової інформації, яка є основою аналізу та планування фінансової стійкості підприємства.

Аналіз — особливий вид розумової, пізнавальної діяльності керівників та спеціалістів-аналітиків, системне та постійно оновлюване пізнання змісту, структури, взаємодій між окремими елементами керованого об'єкта (в даному випадку - стійкості підприємства) та його динаміки [6].

У свою чергу, аналіз стійкості підприємства може бути представлений у вигляді системи спеціальних знань, спрямованих на:

- вивчення кількісних та якісних показників стійкості підприємства та факторів, що впливають на неї;
- розробку способів їх адекватної оцінки та можливих шляхів усунення їх негативного впливу;

- аналітичне обґрунтування прийнятих управлінських рішень та прогнозів (у тому числі щодо ступеня ймовірності настання фінансової неспроможності – банкрутства), оцінку їх виконання, а також передбачення того, як позначаються на конкурентоспроможності фірми прийняті рішення.

Представимо схематично методи аналізу, які традиційно використовуються аналітиками під час виконання ними своїх функцій (сукупність зазначених методів буде аналогічною і в рамках аналізу стійкості підприємства) (рисунок 3.2) [5].

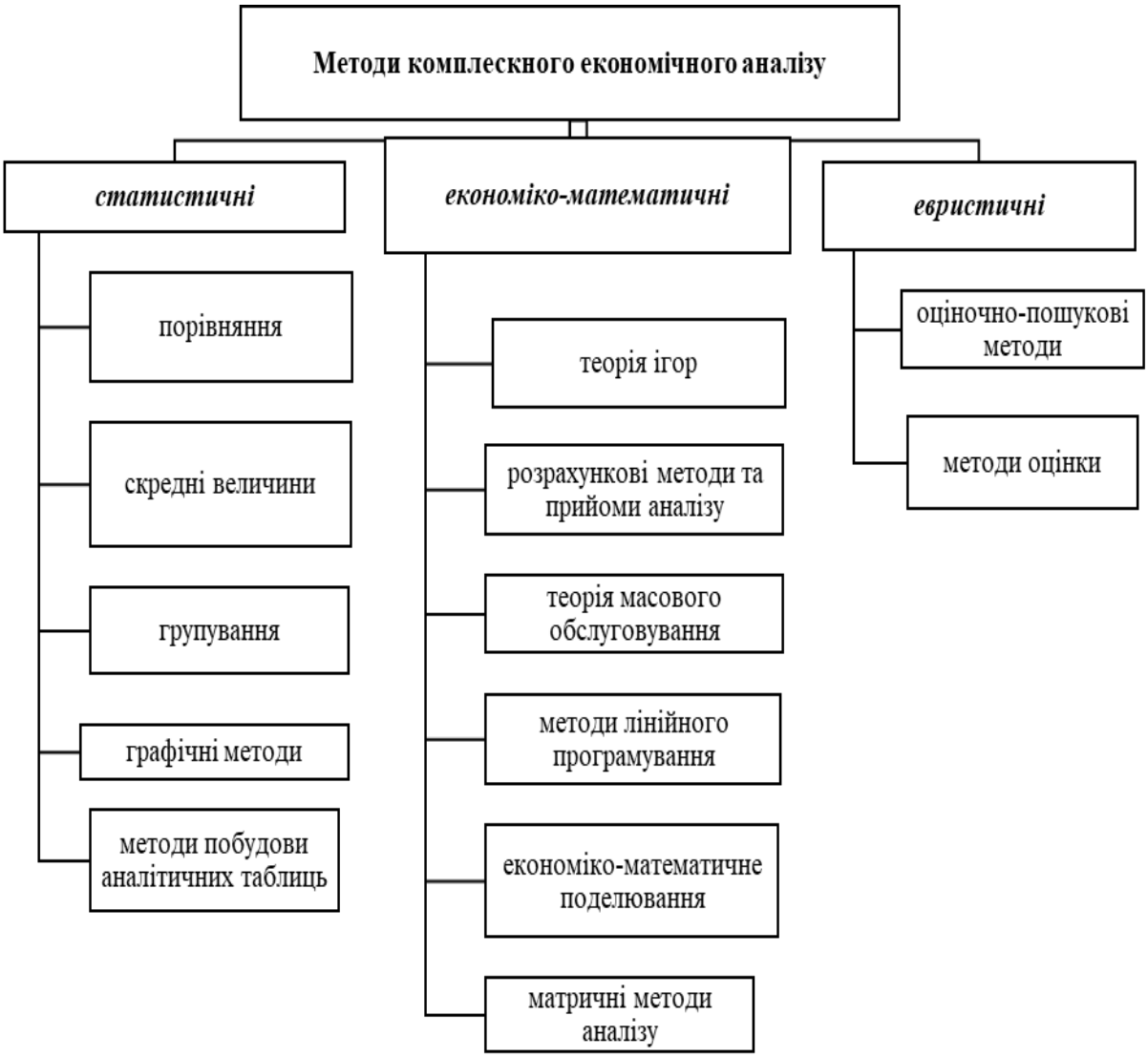

Рисунок 3.2 - Класифікація методів комплексного економічного аналізу

Далі розглянемо видову структуру аналізу стійкості підприємства, класифіковану за такими ознаками:

- періодичність проведення аналізу:
- щоденний;
- щотижневий;
- місячний;
- квартальний;
- піврічний;
- річний і т.д.;
- зміст та повнота досліджуваних питань:
- повний (аналіз комплексної стійкості підприємства);
- тематичний (аналіз окремих видів стійкості підприємства);
- мета та характер дослідження:
- попередній;
- контрольно-оперативний;
- наступний;
- прогнозний;
- методи, які використовуються у процесі аналізу,:
- регресійний;
- факторний;
- кластерний;
- кореляційний та ін;
- критерії стійкості підприємства:
- аналіз власного капіталу;
- аналіз ліквідності;
- аналіз кредитного портфеля та відповідних резервів;
- аналіз прибутковості;
- аналіз ризиків;
- аналіз рівня менеджменту та структури управління;

- аналіз виконання обов'язкових економічних нормативів підприємства;

- аналіз технологічного забезпечення провідних операцій та їх безпеки;

- аналіз використання трудових ресурсів та ін.

Для проведення аналізу стійкості підприємства аналітикам потрібно різнобічна інформація зовнішнього та внутрішнього характеру.

Зовнішня інформація потрібна керівництву та менеджменту для подання існуючих та можливих тенденцій зміни навколишнього середовища, в умовах якого функціонує підприємство. Це можуть бути дані про ситуацію на ринку, огляд головних політичних подій і т.д. Як правило, - це зовнішня інформація широко представлена у ЗМІ.

Внутрішня інформація характеризує внутрішній стан справ самого підприємства і може бути взята з бухгалтерської та іншої звітності, звітів керуючих філій, результатів внутрішніх досліджень, актів ревізій та перевірок та ін. [71].

Варто зазначити, що аналіз як метод управління стійкістю підприємства тісно взаємопов'язаний з іншими методами управління ним:

- він виступає фундаментальною базою для прогнозування;

-оцінка неможлива без аналізу та завжди його доповнює;

- контроль, регулювання та нагляд (дві останні категорії є функціями управління, а не методами) також здійснюються на основі попереднього аналізу.

Контроль - це діяльність, що здійснюється підприємством (його органами управління, підрозділами та службовцями), яка спрямована на досягнення наступних цілей:

- забезпечення ефективності та результативності фінансово-господарської та виробничої діяльності;

- забезпечення достовірності, повноти, об'єктивності та своєчасності складання та подання фінансової, бухгалтерської, статистичної та іншої

звітності (для зовнішніх та внутрішніх користувачів), а також інформаційної безпеки;

- забезпечення дотримання нормативних правових актів, стандартів, установчих та внутрішніх документів тощо.

Варто відзначити, що внутрішній контроль за стійкістю підприємства є підсистемою внутрішнього контролю в цілому і спрямований:

- на мінімізацію ризиків господарської діяльності;

- на підтримку ефективності системи управління;

- на попередження розвитку різних негативних процесів в управлінні його стійкістю.

Ще одним методом управління стійкістю підприємства виступає прогнозування [63].

Прогнозування стійкості підприємства може бути представлено як науково обґрунтоване, ймовірнісне передбачення зміни рівня його діяльності в майбутньому під впливом різного роду чинників.

У теорії прогнозування традиційно розрізняють два типи методів — кількісні та якісні.

При кількісному прогнозуванні за допомогою математичних методів проводиться аналіз показників стійкості підприємства за минулі періоди, після чого на основі отриманих висновків складається прогноз майбутніх результатів.

Подібні методи слід застосовувати у випадках, коли менеджер має у своєму розпорядженні достатній обсяг точних даних.

Якісне прогнозування (на відміну від кількісного) ґрунтується на оцінках і думках добре поінформованих і кваліфікованих фахівців і зазвичай застосовується в тих випадках, коли достовірних даних за минулі періоди недостатньо.

У таблиці 3.1 перераховані деякі з широко застосовуваних кількісних і якісних методів, що використовуються в прогнозуванні рівня стійкості.

Таблиця 3.1 – Методи прогнозування рівня стійкості

Метод	Опис
1	2
кількісні	
Аналіз часових рядів	Складання математичного рівняння для кривої тренду та розробка за його допомогою прогнозів за основними показниками на майбутній період
Регресійні моделі	Передбачення значень однієї змінної на основі відомих або передбачуваних значень інших змінних
Економетричні моделі	Використання ряду регресійних рівнянь для моделювання майбутньої зміни рівня стійкості підприємства
Економічні індекси та показники	Використання одного або кількох економічних індексів та показників для передбачення майбутнього рівня стійкості підприємства
якісні	
Експертна оцінка	Об'єднання різних думок фахівців та пошук на їх основі середнього показника
Сукупна думка менеджерів підприємства	Об'єднання оцінок менеджерів щодо очікуваної зміни рівня стійкості підприємства

Прогнози стійкості сучасного підприємства можуть бути класифіковані в залежності від наступних факторів.

Прогнозного періоду:

- надкороткострокові (1 день);
- короткострокові (до тижня);
- середньострокові (до року);
- довгострокові (понад рік).

При цьому слід зазначити, що далі «горизонт прогнозування», тим вища ймовірність того, що фактично отримані значення рівня стійкості підприємства в майбутньому матимуть значні відхилення від своїх прогнозних величин.

Методи складання прогнозу:

-експертні;

- статистичні;

- імовірнісні та ін.

Об'єкт прогнозування:

- прогноз рівня комплексної стійкості чи прогноз рівня її окремих складових (капітальної стійкості, фінансової, організаційно-структурної, функціональної, ринкової, інформаційно-технологічної та ін.).

Частки суб'єктивної складової у прогнозі:

- прогнозування з найвищим ступенем суб'єктивізму - побудова прогнозу базується тільки на суб'єктивній думці менеджменту підприємства, який вивчив наявну в його розпорядженні інформацію про поточний рівень стабільності, у тому числі інформацію про рівень конкуренції в регіоні та/або в цілому по країні, або глобальніше – на світовому галузевому ринку (чим більший розмір та значимість підприємства в масштабах національної економіки, тим більший обсяг різнобічної інформації про ступінь конкуренції має бути проаналізовано менеджментом підприємства);

- пошукове прогнозування: визначає можливий рівень стійкості підприємства при збереженні існуючих тенденцій функціонування фірми. Воно може бути екстраполятивним (коли в основі прогнозування рівня стійкості підприємства лежить припущення про те, що всі процеси функціонування підприємства в конкурентному середовищі протікають стабільно) та альтернативним (коли в основі прогнозу лежить припущення про те, що підприємство схильне до періодичного впливу різного роду шоків і, як наслідок, всі обчислення можливої зміни рівня його стійкості виробляються з урахуванням цього).

Кількості можливих варіантів розвитку подій:

- варіантні (передбачають наявність більш ніж одного варіанту розвитку подій);

- інваріантні (припускають наявність єдиного варіанта розвитку подій).

Ступені ймовірності:

- найбільш чи найменш ймовірні прогнози зміни рівня стійкості підприємства.

Таким чином, теоретична впорядкованість розглянутих положень про методи управління підприємства може служити основою для розробки нових підходів до визначення поточного та прогнозного рівня стійкості фірми в умовах висококонкурентного ринку.

3.2 Аналіз фінансової стійкості підприємства

Як фінансово-економічна категорія фінансова стійкість виражається системою відносних і абсолютних показників. Наявні методики аналізу фінансової стійкості підприємства передбачають проведення досліджень у декілька етапів. Залежно від завдань аналізу і тлумачення поняття «фінансова стійкість» порядок розрахунку показників у різних літературних джерел відрізняються. Але як правило, аналіз проводиться у такій послідовності:

- загальна оцінка фінансової стійкості; розрахунок за даними балансу системи відносних показників фінансової стійкості;

- розрахунок за даними балансу системи абсолютних показників, які характеризують забезпеченість запасів джерелами формування і дають можливість визначити відповідний тип фінансової стійкості підприємства;

- розрахунок за даними звіту про фінансові результати та факторний аналіз порогу рентабельності і запасу фінансової стійкості [42].

Оскільки фінансова стійкість передбачає платоспроможність в довгостроковому періоді, то слід при її оцінці приділити увагу визначенню запасу фінансової стійкості, який дасть уявлення про обсяг реалізації, що забезпечить стабільну і беззбиткову діяльність підприємства. Тому, на нашу думку, оцінку фінансової стійкості підприємства слід проводити в динаміці за наступними етапами:

- 1 етап – аналіз абсолютних показників;
- 2 етап – аналіз відносних показників;
- 3 етап – аналіз показників платоспроможності;
- 4 етап – визначення запасу фінансової стійкості.

Схематично дана система оцінки фінансової стійкості підприємства наведена на рисунку 3.1.

Для детального аналізу фінансової стійкості необхідно розглянути кожен із етапів. Перший етап представляє собою аналіз абсолютних показників.

У складі абсолютних показників фінансової стійкості зазвичай виділяють групу показників наявності джерел формування запасів та групу показників забезпеченості запасів джерелами їх формування. Залежно від рівня забезпеченості запасів джерелами їх формування визначають тип фінансової стійкості. Для характеристики джерел формування запасів визначають три наступних основних показники [49].

1 Наявність власних коштів (В) – визначається як різниця між власним капіталом та необоротними активами підприємства:

$$В = ВК - НОБ \qquad (3.1)$$

де $ВК$ - власний капітал підприємства, тис. грн;

$НОБ$ - необоротні активи підприємства, тис. грн

Розрахуємо даний показник для підприємства, що аналізується:

$В_{2019}$ = 613 090,0 – 777 064,0 = - 163 974,0 тис. грн

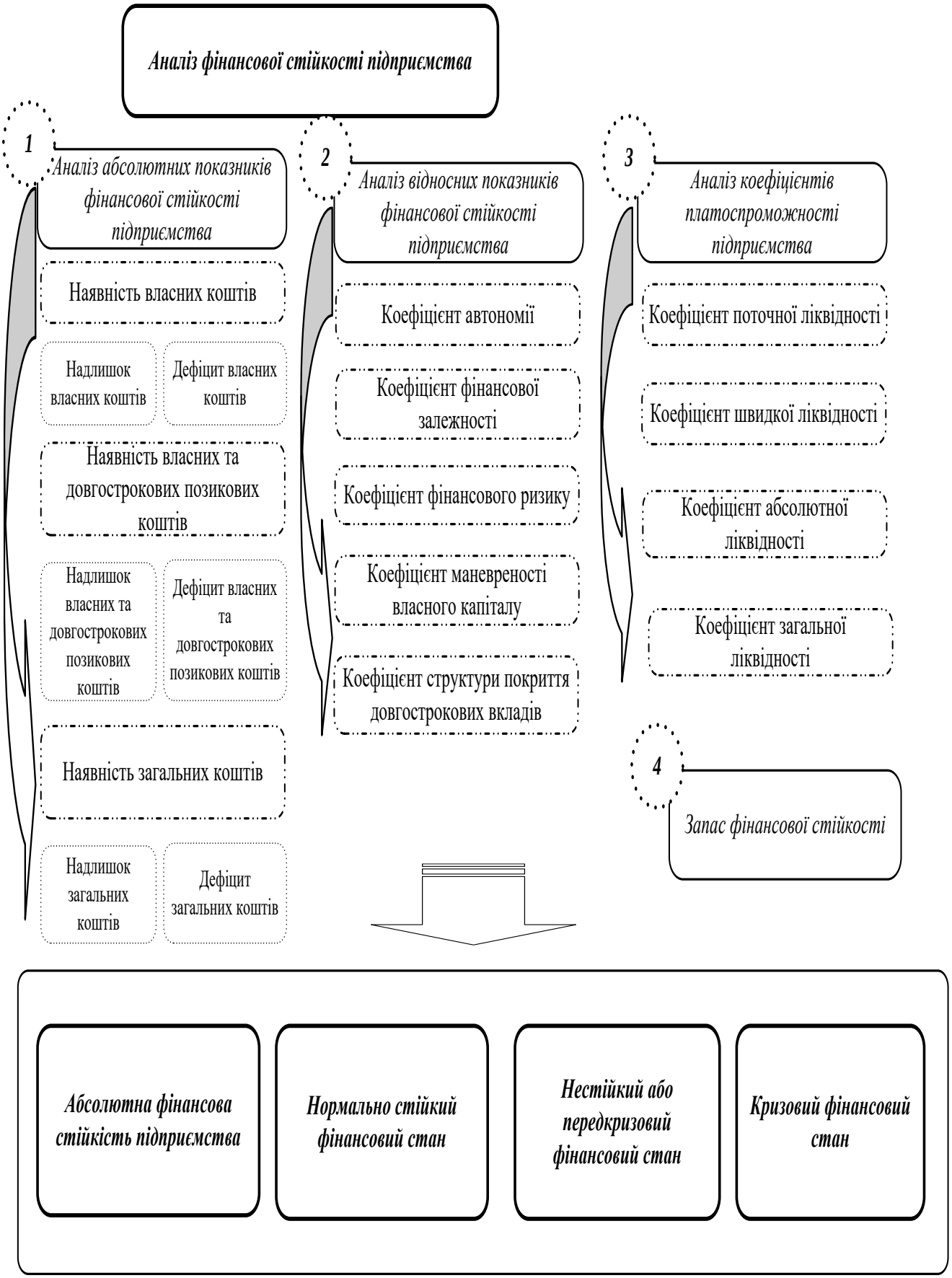

Рисунок 3.3 – Система оцінки фінансової стійкості підприємства

$В_{2020}$ = 624 489,0 – 816 737,0 = - 192 248,0 тис. грн

$В_{2021}$ = 516 523,0 – 672 790,0 = - 156 267,0 тис. грн

$В_{2022}$ = 537 483,0 – 653 632,0 = - 116 149,0 тис. грн

$В_{2023}$ = 528 205,0 – 594 870,0 = - 66 665,0 тис. грн

Аналізуючи даний показник, можна зробити висновок, що в період 2019-2023 рр. присутня негативна тенденція недостатньо суми власного капіталу. Позитивним є те, що сума нестачі постійно зменшується.

2 Наявність власних та довгострокових позикових коштів (ВД) — визначається збільшенням попереднього показника на суму довгострокових зобов'язань:

$$ВД = В + ДЗ \quad (3.2)$$

де $ДЗ$ - довгострокові зобов'язання підприємства, тис. грн

Розрахуємо даний показник для підприємства, що аналізується:

$В_{2019}$ = - 163 974,0 + 57 851,0 = -106 123,0 тис. грн

$В_{2020}$ = - 192 248,0 + 31 596,0 = -160 652,0 тис. грн

$В_{2021}$ = - 156 267,0 + 8 702,0 = - 147 565,0 тис. грн

$В_{2022}$ = - 116 149,0 + 4 831,0 = - 111 318,0 тис. грн

$В_{2023}$ = - 66 668,0 + 4 831,0 = - 61 837,0 тис. грн

Аналізуючи даний показник, можна зробити висновок, що в період 2019-2023 рр. присутня негативна тенденція недостатньо суми власного капіталу, навіть в сукупності з довгостроковими зобов'язаннями. Позитивним є те, що сума нестачі постійно зменшується.

3 Наявність загальних коштів (ЗК) – визначається збільшенням попереднього показника на суму короткострокових кредитів банків:

$$ЗК = ВД + КЗ \quad (3.3)$$

де *КЗ* - короткострокові зобов'язання підприємства (кредити банків), тис. грн

Розрахуємо даний показник для підприємства, що аналізується:

$В_{2019}$ = - 163 974,0 + 57 851,0 = -106 123,0 тис. грн

$В_{2020}$ = - 192 248,0 + 31 596,0 = -160 652,0 тис. грн

$В_{2021}$ = - 156 267,0 + 8 702,0 = - 147 565,0 тис. грн

$В_{2022}$ = - 116 149,0 + 4 831,0 = - 111 318,0 тис. грн

$В_{2023}$ = - 66 668,0 + 4 831,0 = - 61 837,0 тис. грн

Виходячи з того, що короткострокові кредити банків не передбачені в балансі підприємства, значення показника залишаються незмінними, тобто рівними значенню власних та позикових коштів підприємства.

Аналізуючи даний показник, можна зробити висновок, що в період 2019-2023 рр. присутня негативна тенденція недостатньо суми власного капіталу, навіть в сукупності з довгостроковими зобов'язаннями. Позитивним є те, що сума нестачі постійно зменшується.

Вищенаведеним показникам наявності джерел фінансування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їх фінансування:

1 Надлишок (+) або дефіцит (–) власних коштів ($Ф^{в}$):

$$Ф^{в} = В - ЗП, \qquad (3.4)$$

де *ЗП* – запаси підприємства, тис. грн

Розрахуємо даний показник для підприємства, що аналізується:

$В_{2019}$ = - 163 974,0 – 13 696,0 = - 177 670,0 тис. грн

$В_{2020}$ = - 192 248,0 – 7 927,0 = - 200 175,0 тис. грн

$В_{2021}$ = - 156 267,0 – 14 232,0 = - 170 499,0 тис. грн

$В_{2022}$ = - 116 149,0 – 13 424,0 = - 129 573,0 тис. грн

$В_{2023}$ = - 66 665,0 – 11 649,0 = -78 317,0 тис. грн

2 Надлишок (+) чи дефіцит (–) власних та довгострокових позикових коштів ($Ф^{ВД}$):

$$Ф^{ВД} = ВД - ЗП\,, \qquad (3.5)$$

Розрахуємо даний показник для підприємства, що аналізується:

$В_{2019}$ = - 106 123,0 – 13 696,0 = - 119 819,0 тис. грн

$В_{2020}$ = - 160 652,0 – 7 927,0 = - 168 579,0 тис. грн

$В_{2021}$ = - 147 565,0 – 14 232,0 = - 161 797,0 тис. грн

$В_{2022}$ = - 111 318,0 – 13 424,0 = - 129 573,0 тис. грн

$В_{2023}$ = - 61 837,0 – 11 649,0 = - 73 486,0 тис. грн

Аналізуючи даний показник, можна зробити висновок, що в період 2019-2023 рр. присутня нестача власного капіталу. Позитивним є те, що сума нестачі постійно зменшується.

3 Надлишок (+) чи дефіцит (–) загальних коштів ($Ф^{ЗК}$):

$$Ф^{ЗК} = ЗК - ЗП \qquad (3.6)$$

Розрахуємо даний показник для підприємства, що аналізується:

$В_{2019}$ = - 106 123,0 – 13 696,0 = - 119 819,0 тис. грн

$В_{2020}$ = - 160 652,0 – 7 927,0 = - 168 579,0 тис. грн

$В_{2021}$ = - 147 565,0 – 14 232,0 = - 161 797,0 тис. грн

$В_{2022}$ = - 111 318,0 – 13 424,0 = - 129 573,0 тис. грн

$В_{2023}$ = - 61 837,0 – 11 649,0 = - 73 486,0 тис. грн

Виходячи з того, що показники власних та довгострокових коштів й загальних коштів рівні, то недивно, що й показники їх дефіциту – рівні.

Аналізуючи дані показники, можна зробити висновок, що в період 2019-2023 рр. присутня нестача власного капіталу. Позитивним є те, що сума нестачі постійно зменшується.

Другий етап представляє собою аналіз відносних показників фінансової стійкості:

- коефіцієнт автономії;
- коефіцієнт фінансової залежності;
- коефіцієнт фінансового ризику;
- коефіцієнт маневреності власного капіталу;
- коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладів.

1 Коефіцієнт автономії або фінансової незалежності характеризує ступінь незалежності підприємства від зовнішніх запозичень, тобто показує частку власного капіталу у загальній сумі джерел коштів. Розраховується як відношення суми власних коштів до підсумку балансу. Чим більше значення коефіцієнта, тим менша залежність від зовнішніх джерел (орієнтоване значення – 0,5 і більше).

$$K_{авт} = \frac{\sum ВК}{\sum Б} \qquad (3.7)$$

де $\sum ВК$ - сума власних коштів підприємства, тис. грн;

$\sum Б$ - сума підсумку балансу, тис. грн

Розрахуємо коефіцієнт автономії підприємства, що аналізується:

$К_{авт}^{2019}$ = 613090/804862 = 0,76

$К_{авт}^{2020}$ = 624489/835108 = 0,75

$К_{авт}^{2021}$ = 516523/689181 = 0,75

$К_{авт}^{2022}$ = 537483/669141 = 0,80

$К_{авт}^{2023}$ = 528205/607756 = 0,87

Аналізуючи значення показника автономії, можна зробити висновок, що значення показника за 2019-2023 рр. досить високі, має тенденцію росту, що також є позитивним.

2 Коефіцієнт фінансової залежності є оберненим показником до коефіцієнту автономії та показує яка частина загального майна підприємства

приходиться до 1 грн власних коштів. Зростання цього показника обумовлює збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства.

$$K_{фін.зал.} = \frac{\sum Б}{\sum ВК} \quad (3.8)$$

де $\sum Б$ - сума підсумку балансу, тис. грн;

$\sum ВК$ - сума власних коштів підприємства, тис. грн.

Розрахуємо коефіцієнт фінансової залежності підприємства, що аналізується:

К $_{фін.зал}$ ^{2019} = 804862/613090 = 1,31

К $_{фін.зал}$ ^{2020} = 835108/624489 = 1,34

К $_{фін.зал}$ ^{2021} = 689181/516523 = 1,33

К $_{фін.зал}$ ^{2022}= 669141/537483 = 1,24

К $_{фін.зал}$ ^{2023} = 607756/528205 = 1,15

Аналізуючи значення показника автономії, можна зробити висновок, що значення показника за 2019-2023 рр. досить високі, має тенденцію до зменшення, що також є позитивним.

3 Коефіцієнт фінансового ризику показує співвідношення залучених коштів та власного капіталу. За цим коефіцієнтом здійснюють найбільш загальну оцінку фінансової стійкості. Він показує, скільки одиниць залучених коштів припадає на одиницю власних.

$$K_{фін.риз.} = \frac{\sum ЗК}{\sum ВК} \quad (3.9)$$

де $\sum ЗК$ - сума залучених коштів підприємства, тис. грн;

$\sum ВК$ - сума власних коштів підприємства, тис. грн

Розрахуємо коефіцієнт фінансового ризику підприємства, що аналізується:

$К_{фін.риз}^{2019}$ = 174164/613090 = 0,28

$К_{фін.риз}^{2020}$ = 196593/624489 = 0,31

$К_{фін.риз}^{2021}$ = 172658/516523 = 0,33

$К_{фін.риз}^{2022}$ = 131658/537483 = 0,24

$К_{фін.риз}^{2023}$ = 79551/528205 = 0,15

Аналізуючи значення коефіцієнта фінансового ризику підприємства, можна зробити висновок, що значення показника за 2019-2023 рр. досить задовільні, має тенденцію до зменшення, що також є позитивним.

4 Коефіцієнт маневреності власного капіталу – це показник, який показує яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності. Визначається як відношення власного капіталу до оборотних активів.

$$К_{манев.вк} = \frac{\sum ВК}{\sum ОБ} \qquad (3.10)$$

де $\sum ВК$ - сума власних коштів підприємства, тис. грн;

$\sum ОБ$ - сума оборотних активів підприємства, тис. грн;

Розрахуємо коефіцієнт маневреності власного капіталу підприємства, що аналізується:

$К_{манев.вк}^{2019}$ = 613090/27696 = 21,92

$К_{манев.вк}^{2020}$ = 624489/18243 = 34,23

$К_{манев.вк}^{2021}$ = 516523/16391 = 31,51

$К_{манев.вк}^{2022}$ = 537183/15509 = 34,66

$К_{манев.вк}^{2023}$ = 528205/12886 = 40,99

Аналізуючи значення коефіцієнта маневреності власного капіталу підприємства, можна зробити висновок, що значення показника за 2019-2023 рр. досить високі, має тенденцію до збільшення, що також є позитивним. Настільки високі значення обґрунтовані специфікою діяльністю, адже підприємство не займається виробничою діяльністю.

5 Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень показує, яка частина необоротних активів підприємства профінансована зовнішніми інвесторами. Зростання цього показника в динаміці свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів. Водночас наявність подібного фінансування є ознакою добре розробленої стратегії підприємства.

$$К_{стр.покр.} = \frac{\sum ДЗ}{\sum НБО + ДЗ} \qquad (3.11)$$

де $\sum НОБ$ - сума необоротних активів підприємства, тис. грн;

$\sum ДЗ$ - сума довгострокових зобов'язань підприємства, тис. грн;

Розрахуємо коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень підприємства, що аналізується:

$К_{ст. покр}^{2019} = 57851/834915 = 0,069$

$К_{ст. покр}^{2020} = 31596/848333 = 0,037$

$К_{ст. покр}^{2021} = 8702/681492 = 0,013$

$К_{ст. покр}^{2022} = 4831/648463 = 0,007$

$К_{ст. покр}^{2023} = 4381/599701 = 0,008$

Аналізуючи значення коефіцієнта структури покриття довгострокових вкладень підприємства, можна зробити висновок, що значення показника за 2019-2023 рр. досить низькі, що є позитивним моментом в роботі підприємства.

Далі розглянемо коефіцієнти платоспроможності, тобто проаналізуємо третій етап аналіз фінансової стійкості підприємства. До них відносяться: коефіцієнт покриття чи загальної ліквідності, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності та коефіцієнт абсолютної ліквідності.

1 Коефіцієнт покриття або коефіцієнт загальної ліквідності дає загальну оцінку ліквідності активів, показуючи, скільки гривень поточних активів підприємства припадає на одну гривню поточних зобов'язань і розраховується за наступною формулою:

$$К_{заг.л.} = \frac{\sum ОБ + ВМП}{\sum ПЗ + ДМП} \quad (3.12)$$

де *ОБ* - сума оборотних активів підприємства, тис. грн;

ВМП - витрати майбутніх періодів, тис. грн;

ПЗ - поточні зобов’язання підприємства, тис. грн;

ДМП - доходи майбутніх періодів, тис. грн.

Якщо поточні активи перевищують за величиною поточні зобов’язання, підприємство може розглядатись як таке, що успішно функціонує. Коефіцієнт покриття, що дорівнює 2 (або 2:1), свідчить про можливість підприємства погашати поточні зобов’язання. Критичне значення коефіцієнта покриття прийняте за 1. Тому якщо коефіцієнт покриття менший 1, то підприємство має неліквідний баланс. У розробленому в Україні Положенні № 323 як орієнтовне значення коефіцієнта покриття наведено його теоретичне значення, яке має бути не меншим 2,0 - 2,5.

Розрахуємо коефіцієнт покриття чи загальної ліквідності підприємства, що аналізується:

$К_{зал.л.}^{2019}$ = (27696+102)/(116133+616) = 0,24

$К_{зал.л.}^{2020}$ = (18243+128)/164997 = 0,11

$К_{зал.л.}^{2021}$ = 16391/(163956 +1056) = 0,10

$К_{зал.л.}^{2022}$ = (15509+84)/(126827+514) = 0,12

$К_{зал.л.}^{2023}$ = (12886+41)/(74720+30) = 0,17

Аналізуючи значення коефіцієнта загальної ліквідності підприємства за 2019-2023 рр., можна зробити висновок, що значення коефіцієнта досить низькі, пов’язано це з невеликою сумою оборотних активів.

2 Коефіцієнт швидкої ліквідності враховує якість оборотних активів (до розрахунку приймаються тільки ліквідні оборотні активи), тобто є більш чітким показником ліквідності, і розраховується за наступною формулою:

$$K_{шв.л.} = \frac{\sum ОБ - ЗП + ВМП}{\sum ПЗ + ДМП} \qquad (3.13)$$

де *ОБ* - сума оборотних активів підприємства, тис. грн;

ЗП - запаси підприємства, тис. грн;

ВМП - витрати майбутніх періодів, тис. грн;

ПЗ - поточні зобов’язання підприємства, тис. грн;

ДМП - доходи майбутніх періодів, тис. грн.

Розрахуємо коефіцієнт швидкої ліквідності підприємства, що аналізується:

$К_{шв.л.}^{2019}$ = (27696 - 13696+102)/(116133+616) = 0,12

$К_{шв.л.}^{2020}$ = (18243-7927+128)/164997 = 0,06

$К_{шв.л.}^{2021}$ = (16391-14232)/(163956 +1056) = 0,01

$К_{шв..л.}^{2022}$ = (15509 – 13424 +84)/(126827+514) = 0,02

$К_{шв..л.}^{2023}$ = (12886-11646 +41)/(74720+30) = 0,02

Аналізуючи значення коефіцієнта швидкої ліквідності підприємства за 2019-2023 рр., можна зробити висновок, що значення коефіцієнта досить низькі, пов’язано це з невеликою сумою оборотних активів.

3 Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина поточних (короткострокових) зобов'язань може бути погашена негайно та розраховується за формулою:

$$К_{аб.л.} = \frac{\sum ГК}{\sum ПЗ + ДМП} \quad (3.14)$$

де $ГК$ - сума грошових коштів та їх еквівалентів, тис. грн;

$ПЗ$ - поточні зобов'язання підприємства, тис. грн;

$ДМП$ - доходи майбутніх періодів, тис. грн.

Розрахуємо коефіцієнт абсолютної ліквідності підприємства, що аналізується:

$К_{аб.л.}^{2019} = 665/(116133+616) = 0,0057$

$К_{аб.л.}^{2020} = 293/164997 = 0,0018$

$К_{аб.л.}^{2021} = 188/(163956 +1056) = 0,0011$

$К_{аб..л.}^{2022} = 53/(126827+514) = 0,0004$

$К_{аб..л.}^{2023} = 322/(74720+30) = 0,0043$

Як орієнтовне значення коефіцієнта абсолютної ліквідності приймемо його теоретичне значення, яке має бути не меншим 0,2—0,25.

Аналізуючи значення коефіцієнта абсолютної ліквідності підприємства за 2019-2023 рр., можна зробити висновок, що значення коефіцієнта досить низькі.

4 Коефіцієнт поточної ліквідності визначається відношенням власного оборотного капіталу підприємства до поточних зобов'язань.

$$К_{пот.л.} = \frac{\sum ВК}{\sum ПЗ} \quad (3.15)$$

де $ВК$ - сума власних коштів підприємства, тис. грн;

$ПЗ$ - поточні зобов'язання підприємства, тис. грн

При цьому оборотний капітал визначається як різниця між поточними активами та короткостроковими поточними зобов'язаннями і оптимальне значення якого має бути 1:1.

Розрахуємо коефіцієнт поточної ліквідності підприємства, що аналізується:

$К_{пот.л.}^{2019} = 613090/116133 = 5,27$

$К_{пот.л.}^{2020} = 624489/164997 = 3,78$

$К_{пот.л.}^{2021} = 537483/163956 = 3,15$

$К_{пот..л.}^{2022} = 537483/12682 = 4,24$

$К_{пот..л.}^{2023} = 528205/74720 = 7,07$

Аналізуючи значення коефіцієнта поточної ліквідності підприємства за 2019-2023 рр., можна зробити висновок, що значення коефіцієнта досить високі та перевищують нормативне значення.

Дослідження структури активу та пасиву балансу дає змогу встановити можливі причини фінансової стійкості (нестійкості) підприємства. Так підводячи підсумки проведеним вище розрахункам, можна зробити наступні висновки.

Відповідно до показника забезпечення запасів і витрат власними та позиченими коштами можна назвати такі типи фінансової стійкості підприємства:

- абсолютна фінансова стійкість (трапляється на практиці дуже рідко) - коли власні оборотні кошти (ОБ) забезпечують запаси (ЗП), а тому підприємство не залежить від банківських кредитів, має абсолютну ліквідність і забезпечує поточну та перспективну платоспроможність;

- нормально стійкий фінансовий стан - коли запаси забезпечуються сумою власних оборотних коштів та довгостроковими позиковими джерелами (сума власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань складає функціонуючий капітал – ФК). При цьому, підприємство має нормальну ліквідність і платоспроможність, а також достатньо рентабельною є його операційна діяльність;

- нестійкий фінансовий стан - коли запаси забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та

короткострокових кредитів і позик, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів і витрат; є недостатньою ліквідність, виникає періодична неплатоспроможність, сповільнюється оборотність оборотних активів, а тому є потреба у залученні додаткових джерел фінансування. Однак, при цьому є можливість відновлення платоспроможності. Сума функціонуючого капіталу і короткострокових кредитів та позик складає загальну величину основних джерел формування запасів – ЗВ;

- кризовий фінансовий стан - коли запаси й витрати не забезпечуються джерелами їх формування і підприємство перебуває на межі банкрутства. Підприємство має хронічну прострочену заборгованість перед кредиторами, а відновлення платоспроможності без санації є майже неможливим.

Моделі визначення типу фінансової стійкості подано нижче.

Таблиця 3.2 – Модель визначення типу фінансової стійкості

Показники, надлишок (+) нестача (-)	Тип фінансової стійкості			
	Абсолютна фінансова стійкість	Нормальна фінансова стійкість	Нестійкий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан
$\pm Ф^{в} = В - ЗП$	≥ 0	< 0	< 0	< 0
$\pm Ф^{ВД} = ВД - ЗП$	≥ 0	≥ 0	< 0	< 0
$\pm Ф^{ЗК} = ЗК - ЗП$	≥ 0	≥ 0	≥ 0	< 0

Виходячи з вище проведених розрахунків абсолютних показників фінансової стійкості доцільно зробити висновок, що у підприємства кризовий фінансовий стан. Проте відносні показники фінансової стійкості підприємства та показники ліквідності говорять про відносно задовільний стан підприємства.

3.3 Рекомендації щодо удосконалення управління фінансовою стійкістю підприємств в сучасних умовах господарювання

В умовах складної фінансово-економічної ситуації в Україні, яка пов’язана з зовнішніми глобальними проблемами та внутрішньою складною соціально-економічною ситуацією, підприємствам необхідно вжити усіх можливих заходів щодо стабілізації фінансово-господарської діяльності.

З цією метою доцільно рекомендувати:

– проводити постійний моніторинг та оперативний аналіз показників фінансового стану підприємства з урахуванням галузевих особливостей;

– удосконалити та стабілізувати фінансове та податкове законодавство;

– надати можливість використання пільгових кредитів для підприємств;

– удосконалювати інформаційно-методичне забезпечення аналізу та форми фінансової звітності, що дозволить підвищити аналітичні можливості та реальність оцінки майна;

– адаптувати закордонні методики аналізу фінансового стану до практики господарювання суб’єктів;

– використовувати не тільки ретроспективний, а й перспективний аналіз фінансового стану на основі проєктованих (прогнозованих) форм фінансової звітності.

Першочерговим етапом у покращенні фінансового стану є пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу.

Оптимізація ліквідності підприємства реалізується за допомогою оперативного механізму фінансової стабілізації - системи заходів, спрямованих, з одного боку, на зменшення фінансових зобов'язань, а з іншого, на збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання [38].

Фінансові зобов'язання підприємство може зменшити за рахунок:

- зменшення суми постійних витрат (зокрема витрат на утримання управлінського персоналу);
- зменшення рівня умовно-змінних витрат; продовження строків кредиторської заборгованості за товарними операціями;
- відтермінування виплат дивідендів та відсотків.

Збільшити суму грошових активів можна за рахунок:

- рефінансування дебіторської заборгованості (шляхом факторингу, врахування та дисконтування векселів, форфейтингу, примусового стягнення);
- прискорення оборотності дебіторської заборгованості (шляхом скорочення термінів надання комерційного кредиту);
- оптимізації запасів товарно-матеріальних цінностей (шляхом встановлення нормативів товарних запасів методом техніко-економічних розрахунків);
- скорочення розмірів страхових, гарантійних та сезонних запасів на період перебування підприємства у фінансовій кризі.

Ще одним напрямом покращання фінансового стану підприємства є збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства, що збільшить коефіцієнт абсолютної ліквідності і дозволить підприємству брати довго- і короткострокові позики в банку для фінансування поточної діяльності, які видаються лише платоспроможним підприємствам, в яких коефіцієнт абсолютної ліквідності відповідає нормі. Збільшення грошових коштів можна забезпечити за рахунок реалізації зайвих виробничих і невиробничих фондів, здачі їх в оренду.

Наступним напрямом покращення фінансового стану підприємства може стати розробка нових видів послуг, які зацікавлять споживачів, що дасть змогу стабілізувати і покращити фінансовий стан підприємства. Фінансовий стан підприємства не може бути стійким, якщо воно не отримує прибутку у розмірах, що забезпечують необхідний приріст фінансових ресурсів,

спрямованих на зміцнення матеріально-технічної бази підприємства та їх соціальної сфери.

Інформація про фінансовий стан підприємства надзвичайно важлива як для керівництва підприємства, так і для інвесторів. Тому заслуговує на увагу проблема щодо інформаційного забезпечення підприємства. Достовірність даних про фінансовий стан підприємства є важливою умовою для прийняття правильних управлінських рішень.

Однією з причин кризового стану вітчизняних підприємств є неналежне виконання фінансовими службами покладених на них функцій, зокрема відсутність гнучкого фінансового планування та аналізу, управління ризиками та несвоєчасне виявлення фінансової нестабільності.

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Оскільки фінансовий стан - це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства, то його треба систематично і всебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статиці за певний період, так і в динаміці - за низку періодів, дасть змогу визначити «больові точки» у фінансовій діяльності та способи ефективності використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення.

Система заходів для підтримки фінансової стійкості підприємства повинна передбачати:

- постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього станів підприємства;
- розробку заходів із зниження зовнішньої вразливості підприємства;
- розробку підготовчих планів при виникненні проблемних ситуацій, здійсненні попередніх заходів для їхнього забезпечення;

- впровадження планів практичних заходів при виникненні кризової ситуації, прийняття ризикових і нестандартних рішень у випадку відхилення розвитку ситуації;

- координацію дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами.

Саме за таких умов можна забезпечити систему моніторингу кожної із складових фінансової стійкості підприємств, яка змогла б надати можливість оптимізувати її відповідно до перспектив розвитку.

Так, якщо моніторингом виявлено недостатній рівень фінансової стійкості підприємства, то можна реалізувати такі дії:

- оптимізація руху фінансових ресурсів підприємства і врегулювання фінансових відносин, які виникають під час розрахункових відносин між господарюючими суб'єктами з метою ефективного їхнього розподілу;

- розробка стійкої фінансової стратегії підприємства;

- розробка проєктів перспективних і поточних фінансових планів, прогнозних балансів та бюджетних коштів;

- розрахунок прогнозних значень надання послуг;

- визначення джерел фінансування господарської діяльності, а також бюджетне фінансування, довго- та короткострокове кредитування тощо;

- координація фінансових підрозділів підприємства.

Висновки до третього розділу

Підприємство є фінансово стійким, коли власні кошти підприємства покривають не менше ніж половину всіх фінансових ресурсів, необхідних для здійснення господарської діяльності, а підприємство вчасно і в повному обсязі розраховується за своїми зобов’язаннями. Показники фінансової стійкості

підприємства дозволяють виявити рівень фінансового ризику, пов’язаного зі структурою джерел формування капіталу підприємства, а відповідно і ступінь фінансової стабільності в процесі майбутнього розвитку підприємства.

У фінансовій діяльності підприємства найбільшого поширення набули такі групи фінансових показників: показники майнового стану, показники ліквідності та платоспроможності, показники фінансової стійкості, показники ділової активності, показники рентабельності, показники стану та діяльності підприємства на ринку капіталів. Однією з основних груп фінансових показників, що застосовуються на практиці є показники фінансової стійкості.

Оскільки фінансова стійкість передбачає платоспроможність в довгостроковому періоді, то слід при її оцінці приділити увагу визначенню запасу фінансової стійкості, який дасть уявлення про обсяг реалізації, що забезпечить стабільну і беззбиткову діяльність підприємства. Тому, на нашу думку, оцінку фінансової стійкості підприємства слід проводити в динаміці за наступними етапами:

- 1 етап – аналіз абсолютних показників;
- 2 етап – аналіз відносних показників;
- 3 етап – аналіз показників платоспроможності;
- 4 етап – визначення запасу фінансової стійкості.

Перший етап представляє собою аналіз абсолютних показників. У складі абсолютних показників фінансової стійкості зазвичай виділяють групу показників наявності джерел формування запасів та групу показників забезпеченості запасів джерелами їх формування. Залежно від рівня забезпеченості запасів джерелами їх формування визначають тип фінансової стійкості.

Другий етап представляє собою аналіз відносних показників фінансової стійкості: коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансового ризику, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладів.

Далі було розглянуто коефіцієнти платоспроможності, тобто проаналізовано третій етап аналіз фінансової стійкості підприємства. До них відносяться: коефіцієнт покриття чи загальної ліквідності, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності та коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Виходячи з вище проведених розрахунків абсолютних показників фінансової стійкості доцільно зробити висновок, що у підприємства кризовий фінансовий стан. Проте відносні показники фінансової стійкості підприємства та показники ліквідності говорять про відносно задовільний стан підприємства.

Висновки

Фінансова стійкість підприємства (як складова динамічної системи) є важливим комплексним показником, що адекватно характеризує досягнуті фінансові параметри та визначає прийнятний рівень ризику. Очікуваною тенденцією вдосконалення систем обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю є впровадження нових інформаційних моделей обліку та звітності.

Численні загрози та ризики для сталого розвитку та ефективного функціонування підприємств вимагають удосконалення існуючих та розробки нових механізмів гарантування фінансової стабільності на мікрорівні. Таким чином, цей показник слугує основою для економічного розвитку підприємств з точки зору їх поточної та майбутньої фінансової спроможності в реалізації їх стратегій.

Фінансова стійкість допомагає об'єктивно оцінити внутрішні та зовнішні відносини суб'єкта господарювання та прийняти обґрунтовані рішення на основі отриманих результатів.

Фінансова стійкість підприємства є ключовим елементом його довгострокового розвитку.

Фінансова стійкість за своєю економічною природою є фінансово-економічним станом підприємства на певний період, після якого забезпечення належного функціонування підприємства в довгостроковій перспективі, що є динамічним процесом, під яким розуміють фінансову стабільність на рівні фінансової рівноваги господарської діяльності.

До ознак, що визначають фінансову стабільність, належать: стійкість фінансової системи країни, яка запобігає зриву платежів у всіх секторах економіки; стабільний розвиток фінансово-кредитних установ; висока довіра населення до фінансово-кредитних установ та стабільність грошової одиниці;

постійне попередження та протидія дестабілізуючим факторам у фінансовому та економічному секторах; з точки зору ринкової економіки, трудові підтримання нормального співвідношення між попитом та пропозицією робочої сили, серед іншого.

У сучасних складних політичних та економічних умовах стає все більш очевидним, що сталий економічний розвиток країни та її регіонів може бути досягнутий лише за умови позитивної фінансової стійкості таких структурних елементів, як галузі, підприємства та організації.

Фінансова стійкість окремих підприємств дає змогу зберегти потенціал для подальшого розвитку економіки країни, забезпечуючи якісне зростання та вихід на міжнародні ринки з новими конкурентоспроможними товарами.

Про стан економіки будь-якої країни можна судити за обсягами капітального будівництва, тому промисловість будівельних матеріалів по праву можна назвати індикатором інвестиційної активності.

Кваліфікаційна робота виконана на базі ТОВ «Атлант Буд Схід», аналіз господарської діяльності якого показав, що у 2019 році обсяг реалізації продукції та послуг склав 235,748 тис. грн; у 2020 році – 256,377 тис. грн (на 206290 тис. грн або на 8,75% більше відносно до 2019 року); у 2021 році – 7623,96 тис. грн (на 506,019 тис. грн, що зросло майже в тричі до показника 2020 року); у 2022 році – 9941,364 тис. грн (на 2317,404 тис. грн або на 30% більше відносно до 2021 року); у 2023 році – 8962,447 тис. грн (на 978,917 тис. грн або 9,85 % менше відносно до 2022 року).

Знос основних фондів підприємства протягом аналізованого періоду поступово зростав: з 0,45 у 2019 році до 0,60 у 2023 році. У свою чергу значення коефіцієнта придатності відповідно знижувалося: з 0,53 у 2019 році до 0,40 у 2023 році.

Середньооблікова чисельність штатних працівників у 2019 році склала 262 ос., у 2020 році – 279 ос. (на 17 ос. або 6,5 % більше відносно до 2019 року), у 2021 році – 221 ос. (на 58 ос. або 20,8 % менше відносно до 2020 року), у

2022 році – 204 ос. (на 17 ос. або 7,7 % менше відносно до 2021 року), у 2023 році – 192 ос. (на 12ос. або 5,9 % менше відносно до 2022 року).

У 2019 році фонд оплати праці штатних працівників склав 32824,3 тис. грн, у 2020 році – 47921,0 тис. грн (на 15096,7 тис. грн або 46,0 % більше відносно до 2019 року), у 2021 році – 53235,0 тис. грн (на 5314,0 тис. грн або 11,1 % більше відносно до 2020 року), у 2022 році – 88446,0 тис. грн (на 35211,0 тис. грн або 66,1 % більше відносно до 2021 року), у 2023 році – 101215,0 тис. грн (на 12769,0 тис. грн або 14,4 % більше відносно до 2022 року).

Протягом 2019-2023 років відбулося зростання продуктивності, що є позитивною зміною, але це стало результатом скорочення персоналу. У 2021 році чистий оборотний капітал збільшився, що дозволило підприємству сплатити свої поточні зобов'язання та розширювати подальшу діяльність.

Аналіз показників фінансової стійкості підприємства за 2019-2023 роки показує що коефіцієнт автономії менший за нормативне значення і в 2023 р. складає 0,007. Він характеризує фінансову залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування його діяльності. Коефіцієнт фінансування знизився за період аналізу і склав 12,96. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами за період аналізу знаходився в межах норми. Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто яку частину вкладено в оборотні кошти, а яку капіталізовано. Його значення в 2023 р. склало 0,48 .У 2023 році розмір дебіторської заборгованості в порівнянні з 2022 роком скоротився. Темп зростання дебіторської заборгованості складає 44,15%. На 34,32 збільшився середній термін погашення дебіторської заборгованості. Кредиторська заборгованість підприємства також збільшилась за 2019-2023 роки на 82 тис грн. Оборот кредиторської заборгованості збільшився на 22,21 днів. Отже, можна зробити висновок, що платіжна ситуація товариства погіршилася протягом 2019-2023 років.

Відзначимо, що підприємство є фінансово стійким, якщо його власні кошти покривають не менше половини всіх фінансових ресурсів, необхідних для здійснення господарської діяльності, і якщо підприємство своєчасно і в повному обсязі розраховується за своїми зобов'язаннями.

Показники фінансової стійкості підприємства дають змогу визначити рівень фінансового ризику, пов'язаного зі структурою джерел формування капіталу підприємства, і, відповідно, ступінь фінансової стабільності в майбутньому процесі розвитку підприємства.

Фінансова стійкість передбачає довгострокову платоспроможність, тому при її оцінці слід приділити увагу визначенню запасу фінансової стійкості, який дає уявлення про оборот, що гарантує стабільну беззбиткову діяльність підприємства. Тому в кваліфікаційній роботі зазначено, що оцінка фінансової стійкості підприємства повинна здійснюватися в динаміці за такими етапами:

- 1 етап - аналіз абсолютних показників;
- 2 етап - аналіз відносних показників;
- 3 етап - аналіз показників платоспроможності;
- 4 етап - визначення запасу фінансової стійкості.

Проведений у кваліфікаційній роботі розрахунок фінансових показників показав, що на даний час ТОВ «Атлант Буд Схід» знаходиться у кризовому стані.

Для виходу підприємства з кризи окреслено основні напрями та надано рекомендації відносно вдосконалення управління фінансовою стійкістю підприємств в сучасних економічних умовах, серед яких:

- необхідність здійснення постійного моніторингу та оперативного аналізу фінансового стану підприємств з урахуванням специфіки галузі;
- удосконалення інформаційно-методичного забезпечення аналізу та форми фінансової звітності, які підвищують аналітичність та реалістичність оцінки майна;

- адаптація зарубіжних методик аналізу фінансового стану до практики господарювання підприємства;

- пошук оптимального співвідношення між власним та позиковим капіталом, що дозволить забезпечити мінімізацію фінансових ризиків та максимізацію прибутку;

- оптимізація ліквідності підприємства, що здійснюється через систему операційних механізмів фінансової стабілізації через:

- скорочення постійних витрат (зокрема, витрат на управлінський персонал);

- скорочення умовно-змінних витрат;

- подовження строків погашення кредиторської заборгованості за товарними операціями;

- відтермінування виплати дивідендів та відсотків.

Ще одним способом покращення фінансового стану товариства є збільшення грошових коштів на поточному рахунку підприємства. Це підвищить коефіцієнт абсолютної ліквідності та дозволить підприємству отримувати довгострокові та короткострокові кредити в банках для фінансування поточної діяльності.

Збільшення грошових коштів може бути забезпечене за рахунок продажу та здачі в оренду надлишкових виробничих та невиробничих активів.

Також ефективним способом покращення фінансового стану підприємств є розробка нових видів послуг, які були б цікавими для споживачів.

Список використаних джерел

1 Господарський Кодекс України.: [офіц. текст станом на 02.08.2017 р. зі змінами та доп.]. закон України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15.

2 Про господарські товариства : закон України: офіц. текст: станом на 19 лют. 2004 р. К.: Парламентське видавництво, 2005. 64 с.

3 Податковий кодекс України/ URL: https://ips.ligazakon.net/document/T10_2755?an=21397&ed=2020_08_01

4 Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 1 (91). С. 98–103.

5 Адонін С. В., Шиманська Д. О. Управління фінансовою стійкістю суб'єкта підприємницької діяльності. *Ефективна економіка*. 2022. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10051

6 Ареф'єва О.В., Пілецька С.Т., Кравчук Н.М. Адаптивне управління фінансовою стійкістю підприємства при забезпеченні його економічної безпеки. Проблеми системного підходу в економіці. 2020. Вип. 1(75). Ч. 1. С. 80–90.

7 Бардаш С.В. Фінансова стабільність та її значення для розвитку підприємства. *Scientific and Practical Conference «Scientific Horizon in the Context of Social Crises»*. Tokyo, Japan. 2023. №144. P. 99-103. URL: https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/2487

8 Батченко Л.В., Гончар Л.О., Беляк А.О. Особливості формування механізму забезпечення фінансової стійкості підприємств сфери гостинності: теоретико-методологічний аспект. Фінансові важелі соціально-економічного механізму взаємодії суб'єктів господарювання різних типів та сфер діяльності. Херсон : Вид. дім «Гельветика», 2020. С. 266–286.

9 Батченко Л.В., Гончар Л.О., Беляк А.О. Формування механізму фінансової стійкості підприємств сфери гостинності: організаційно-економічний аналіз. *Підприємництво і торгівля*. 2020. № 27. С. 13–20.

10 Бержанір І. А. Діагностика показників ліквідності підприємства. Фінансове забезпечення сталого розвитку економіки України. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2016. 156 с.

11 Богацька Н.М., Галюк О.В. Фінансовий стан підприємства та шляхи його покращення в бізнес-процесах підприємства. *Молодий вчений*. 2013. № 2. С. 12–16

12 Варналій З., Мехед А. Система фінансової безпеки підприємства: забезпечення функціонування та методи оцінки її ефективності. *InterConf,* 2020. № 31. URL: https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/ view/4862

13 Васильців Т. Г., Міценко Н. Т., Мульска О. Г., Зайченко В. В. Економічний потенціал VS економічна безпека підприємства: точки конвергенції та дивергенції. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*. 2023. Вип. 36. С. 23–29.

14 Гапак Н.М Капштан С.А. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства. *Серія економіка*. 2014. № 1. С. 191–196. URL: http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/42/42_39.pdf

15 Гуминська М.В. Фінансова стійкість страхових компаній. Фінансова система України як складова інституційних перетворень економіки: Всеукраїнська науково-практична конференція. Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 14-15 квітня 2021. С.95-96. URL: https://knute.edu.ua/file/MjExMzA=/bcffbb72fc0899b9ecb0383497b28125.pdf

16 Денисенко М. П. Заходи покращення фінансового стану підприємства у сучасних умовах господарювання. *Економіка і держава*. 2019. №12. С. 61–65. URL: https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.12.6

17 Державна служба статистики України: вебсайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/

18 Дикань В.Л., Зубенко В.О. Забезпечення ефективності інноваційної діяльності підприємств залізничного транспорту: монографія. Х.: УкрДАЗТ, 2008. 194 с.

19 Дикань В.Л., Кірдіна О.Г. Сутнісні аспекти конкурентоспроможності національної економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2009. № 28. С. 13-20.

20 Дикань В. Л. Національна модель індустріального розвитку країни: організаційно-управлінський аспект. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2023. № 81-82. С. 11-34.

21 Дикань В. Л., Воловельська І. В. Інноваційні стратегії підприємств: проблеми, шляхи вирішення. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 67. С. 9–17.

22 Дикань В. Л., Воловельська І. В., Маковоз О. В. Економічна безпека підприємства: навч. Посібник. Х.: УкрДАЗТ, 2011. 243 с.

23 Дикань В. Л., Єлагін Ю .В., Сухорукова Т. Г. Економіка праці на підприємствах залізничного транспорту: підручник. Х.: УкрДАЗТ, 2012. 275 с.

24 Дикань В. Л., Козинець А. С., Чупир Т. Я. Економічний аналіз ефективності діяльності залізниці: навчальний посібник. Харків, 2004. 161 с.

25 Дикань В. Л., Корінь М. В. Державне регулювання промислового розвитку України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. №. 61. С. 9-19.

26 Дикань В. Л., Маслова В.О. Організація виробництва: навчальний посібник. Харків, УкрДАЗТ, 2013. 422 с.

27 Дикань В.Л. Українська модель економічної системи як нова концепція розвитку національної економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. Вип. 44. С. 11-17.

28 Дикань В.Л., Обруч Г.В. Визначення ефективності реалізації потенціалу конкурентоспроможності вагонобудівних підприємств. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2016. № 56. С. 9-18.

29 Дикань В.Л., Толстова А.В. Розвиток економіки України на основі принципу рівноправності відносин держави, бізнесу та суспільства. *Вісник економіки транспорту та промисловості.* 2018. № 63. С. 9-19.

30 Дикань В.Л., Чупир О.М. Фактори економічного зростання та розвитку національної економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 36. С. 15-22.

31 Дикань, В. Л., Воловельська І.В., Каличева Н.Є. Економіка підприємства: конспект лекцій. Ч. 1. Харків : УкрДУЗТ, 2021. 55 с.

32 Дикань, В. Л., Воловельська І.В., Каличева Н.Є. Економіка підприємства: конспект лекцій. Ч. 2. Харків : УкрДУЗТ, 2021. 45 с.

33 Дикань, В. Л., Воловельська І.В., Каличева Н.Є. Економіка підприємства: конспект лекцій. Ч. 3. Харків : УкрДУЗТ, 2021. 49 с.

34 Дикань, В. Л., Воловельська І.В., Каличева Н.Є. Економіка підприємства: конспект лекцій. Ч. 4. Харків : УкрДУЗТ, 2022. 50 с.

35 Дикань, В.Л., Толстова А.В. Механізм державного регулювання відтворення та розвитку економіки України в ринкових умовах. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2021/2022. № 76-77. С. 5-12.

36 Дмитренко В. І. Проблеми та перспективи розвитку підприємств будівельної галузі. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2020. № (58). С. 120-127.

37 Домбровська С.О., Горбаченко М.Д. Фінансова стійкість підприємства: оцінка та шляхи підвищення. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. №3-4. С. 28-34. URL: http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/280-281/pdf/28-34.pdf (дата звернення 09.05.2023).

38 Економіка і організація інноваційної діяльності на залізничному транспорті: навчальний посібник / В.Л. Дикань, О.Г Кірдіна., І.Л. Назаренко, Ю.М. Уткіна. Харків: УкрДАЗТ, 2011. 225 с.

39 Економічна діагностика: підручник / В. Л. Дикань, І. В. Токмакова, В. О. Овчиннікова, М. В. Корінь, А. В. Толстова. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 285 с.

40 Єпіфанова І., Джеджула В., Розводюк О., Шевчук Д. Теоретичні аспекти управління фінансовою безпекою вітчизняних підприємств. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 8–14. DOI: https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.8.14.

41 Забезпечення конкурентоспроможності підприємств: підручник / В. Л. Дикань, Ю. Т. Боровик, О. М. Полякова, Ю. М. Уткіна. Харків: УкрДАЗТ, 2012. 415 с.

42 Зануда А. Бізнес під час війни: яку підтримку запропонував уряд та як виживає бізнес. BBC. 2022. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/features-60757453

43 Каличева Н.Є., Чорнобровка І.В. Обґрунтування підходів щодо державного регулювання економічних систем. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2021/2022. № 76-77. С. 12-17.

44 Кальченко О. М. Теоретичні аспекти формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 2 (6). С. 320–326.

45 Корчевська Л.О., Адвокатова Н.О. Вартісний підхід до визначення фінансової стійкості підприємств. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2021. Вип. 1 (76). С. 198–203.

46 Костенко Ю.О., Короленко О.Б., Гузь М.М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану . *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск №43. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1758

47 Кравченко М.О., Леонтовська М.А. Підходи до оцінювання фінансової стійкості інноваційно-активних підприємств. *«Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»».* 2022 р. № 24. С. 93-98. URL: http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/274831/269977

48 Краснокутська Н. С., Коптєва Г. М. Дефініція поняття «фінансова безпека підприємства»: основні підходи та особливості. *Бізнес-Інформ*. 2019. № 7. С. 14–19.

49 Лісовий А.В., Чуницька І.І. Аналіз фінансових ресурсів як базис формування фінансового потенціалу. *Бізнес-Навігатор*. 2010. Спецвип. 21. С.96–101.

50 Марусяк Н. Л., Бак Н. А. Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*. 2022. № 2. С. 109–113.

51 Москалець К.М. Визначення поняття та функцій категорії «фінансова стійкість» як критерію ефективності фінансової діяльності підприємства. Materialy Vi Mędzynarodowej naukowipraktycznejkonferenji «Nauka I wyksztaicenie bez granic − 2010». 2010. С. 81–88.

52 Озерова А. Г., Левкович О. В. Управління фінансовою стійкістю страхової компанії. *Бізнес Інформ*. 2020. №7. С. 230–235. URL: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-230-2357-

53 Осипова С., Корзун В. Теоретичні та практичні аспекти управління фінансовою стійкістю підприємства. *Енергозбереження. Енергетика. Енергоауди*. 2022. № 7-8. С. 173-174. URL: https://doi.org/10.20998/2313-8890.2022.07.05

54 Пандяк І. Феномен індустрії гостинності: дефініція поняття, основні підходи, структура. *Вісник Львівського університету*. 2016. № 50. С. 277–285.

55 Пігуль Н.Г., Клименко А.В., Пігуль Є.І. Аналіз фінансової стійкості підприємств України. *Класичний приватний університет*. 2019. № 1(12). С.186–190. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/1_12_uk/35.pdf

56 Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю. Ефективність управління підприємством, підходи та методи щодо її оцінки. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Вип. 5(67). С. 100–106.

57 Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю., Ткаченко Є.В. Модель інтегральної оцінки економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. №3(65). С. 56–65.

58 Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю., Храпач В. О. Управління фінансовою стійкістю підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки в умовах посилення інтеграційних процесів в економіці. *Бізнес Інформ*. 2020. № 12. С. 245–251.

59 Русіна Ю.О Полозук Ю.В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на неї впливають. *International Scientific Journal*. 2015. № 2. С. 91–94. URL: https://www.internauka.com/ua/magazine/

60 Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства. Знання, 2005. 662 с.

61 Соломніков І.В., Кондратюк М.В. Інноваційний розвиток підприємства як складова економічного розвитку. Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали IX Міжнар. наук. - практ. конф. (21-22 жовтня 2021 р.). Харків: ДІСА ПЛЮС, 2021. С. 240-241.

62 Соломніков І.В., Кондратюк М.В., Чувілко В.М. Концептуальні основи управління фінансовою стійкістю підприємств. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2024. № 87. С. 121-127.

63 Соломніков І.В., Овсяннікова І.В., Проценко В.О. Інноваційні перспективи розвитку будівельної галузі в сучасних умовах господарювання. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2023. № 83. С. 147-156.

64 Сподіна А.О., Тарасенко І.О. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. *Інтернаука.* 2022 р. № 12(131). С. 24-31. URL:https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/20530/1/20221111_304.pdf

65 Сукрушева Г. О., Коляда К. В. Теоретична сутність фінансової безпеки суб'єкта господарювання. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки*. 2018. Вип. 23. С. 560–562.

66 Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: навч. Посіб. Знання, 2012. – 815с

67 Філімоненков О.С. Фінанси підприємства: навч. посібник, 2005. 400 с.

68 Чувілко В. Удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю підприємств в сучасних умовах господарювання: тези доповідей. Матеріали 84-ї студентської науково-технічної конференції (11 - 14 грудня 2023р. м. Харків). Харків: УкрДУЗТ. 2023. С. 369.

69 Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент. Підручник, 2013. м.Київ. С. 151.

70 Шолойко А.С., Абаєва А.Ю. Фактори впливу на фінансову стійкість страхової компанії. III Міжнародна науково-практична конференція «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи». 2022 р. С. 207-208. URL: http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/272022#:~:text=Зазвичай%2C%20вченіекономісти%20виділяють%20основні,479%5D.

71 Kalicheva N., Vasilyeva T., Yarovenko H., Babenko D., Frolova N., and Shylovtseva N. The barycentric model of determining the sustainable growth determinants . *Heritage and Sustainable Development,* 2022, vol. 4, no. 2, pp. 145–164. URL: https://hsd.ardascience.com/index.php/journal/article/view/148

72 Методичні вказівки до виконання кваліфікаційної роботи для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 051 «Економіка» / укладачі: В. Л. Дикань, І. В. Токмакова, І. Л. Назаренко. - Харків: УкрДУЗТ, 2023. - 63 с.

73 Студентська навчальна звітність. Текстова частина (пояснювальна записка). Загальні вимоги до побудови, викладення та оформлення: методичний посібник з додержання вимог нормоконтролю у студентській навчальній звітності /Козар Л.М. [та ін.]; за заг. ред. Л.М. Козара. Х.: УкрДУЗТ, 2018. 54 с.

АКТ

перевірки випускної кваліфікаційної роботи на наявність ознак академічного плагіату

Відповідно до даних сервісу Strikeplagiarism.com кваліфікаційна робота

на тему: «Напрями управління фінансовою стійкістю підприємств в сучасних умовах господарювання»

автора: ЧУВІЛКО Володимир Миколайович
(ПІБ автора повністю)

містить 38,13 % запозичень. Ознаки академічного плагіату – відсутні.

Перевірку виконала
доцент кафедри економіки та управління
виробничим і комерційним бізнесом _____ Ганна ОБРУЧ
(підпис)

09.12.2024 р.